

I. DÜNYA SAVAŞI GÖLGESİNDE EĞİTİM FAALİYETLERİ (1915 KARESİ GAZETESİ HABERLERİNE GÖRE)*

Adem POLAT**

ÖZET

Bu çalışma, 1915 yılında Karesi vilayetinde resmi gazete olarak yayımlanan Karesi gazetesindeki o yıl içerisinde geçen tüm haberler taranarak dönemin eğitim hayatına dair bilgi edinmeyi amaçlamaktadır. Bunun için 28 Aralık 1914 ile 3 Ocak 1916 tarihleri arasında çıkan tüm nüshalar (51 sayı) incelenmiş ve eğitime dair 296 haber tespit edilmiştir. Bu haberler incelemeye tabi tutulmuş ve ana hatlarıyla Eğitim Kurumları, Eğitim İçeriği ve Metodolojisi, Personel İşlemleri, İdari ve Mali İşler, Yaygın Din Eğitimi, Edebiyat ve Müteferrik şeklinde yedi ana kategori belirlenmiş ve bu başlıkları kapsayan haberler ayrı ayrı değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Haber içeriklerinden söz konusu tarihlere Balıkesir’de eğitime dair hummalı bir çalışmanın yapıldığı anlaşılmaktadır. Ayrıca I. Dünya Savaşı’nın bilfiil devam ettiği tarihlere denk gelmesine rağmen eğitim faaliyetlerinin aksamadan yürütüldüğü, tayin, terfi ve atamaların aksatılmadan yerine getirildiği, yoğun bir şekilde mektep inşa faaliyetlerinin devam ettiği ve yeni mekteplerin faaliyete başlatıldığı görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: eğitim, 20. yüzyıl, Balıkesir, Karesi gazetesi, haber

Education Activities in the Shadow of World War I (According to 1915 Karesi Newspaper News)

ABSTRACT

This study aims to obtain information about the educational life of the period by scanning all the news in the Karesi newspaper, which was published as the official newspaper in the Karesi province in 1915, during that year. For this purpose, all copies (51 issues) published between 28 December 1914 and 3 January 1916 were examined and 296 news about education were identified. This news was examined and seven main categories were determined as Educational Institutions, Educational Content and Methodology, Personnel Transactions, Administrative and Financial Affairs, Religious Education, Literature and Miscellaneous, and the news covering these headings were evaluated separately. It is understood from the news content that a feverish study was carried out regarding education in Balıkesir on the dates in question. In addition, despite the fact that World War I was still ongoing, it is seen that educational activities were carried out without interruption, appointments, promotions and assignments were carried out without interruption, school construction activities continued intensively and new schools were started to operate.

Key Words: education, 20th century, Balıkesir, Karesi newspaper, news

* Bu makale, 3-5 Kasım 2023’te gerçekleştirilen *Cumhuriyetimizin 100. Yılında Balıkesir’in Kültürel Mirası II. Uluslararası Sempozyumu*’nda sunulan “Karesi Gazetesi Haberlerine Göre Balıkesir’in Eğitim Hayatı (1915)” adlı bildirinin gözden geçirilmiş ve genişletilmiş hâlidir.

** Doktora Öğrencisi, Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Din Eğitimi Ana Bilim Dalı, Bursa / TÜRKİYE, a.adempolat@hotmail.com

Araştırma Makalesi / Research Article

Atf / Cite as: Polat, A. (2024). I. Dünya Savaşı gölgesinde eğitim faaliyetleri (1915 Karesi gazetesi haberlerine göre). *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 25(47), 429-466. <https://dx.doi.org/10.21550/sosbilder.1414431>

Gönderim Tarihi / Sending Date: 3 Ocak / January 2024

Kabul Tarihi / Acceptance Date: 9 Nisan / April 2024

Giriş

Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinde gerçekleşen idari düzenlemeler, vilayetlerin oluşturulmasıyla birlikte edebi ve kültürel alanda önemli gelişmelere yol açmıştır. Bu dönemde kurulan vilayet matbaaları, kırtasiye işlerinin yürütülmesi, çeşitli kitapların basımları, salnâme ve takvim gibi yayınların yapılması ve özellikle vilayetin resmî gazetesinin yayınlanması gibi iş ve işlemleri yürütmekteydi. Söz konusu matbaalardan biri olan Tuna gazetesi, 1865 yılında yayımlanarak vilayet gazeteleri arasında ilk sırayı almıştır. Bu dönemde yaşanan gelişmelerin bir parçası olarak, 1881 yılında Karesi sancağı, idari bir değişiklik neticesinde Karesi ve Biga sancakları birleştirilmiş ve Hüdâvendigâr vilayetinden ayrılarak bağımsız bir vilayet haline gelmiştir. Karesi'nin bağımsız bir vilayet olmasıyla birlikte, 17 Mart 1886 tarihinde vilayetin ilk resmî gazetesi olan Karesi gazetesi, yine vilayet matbaasında basılarak yayın hayatına başlamıştır (Polat, 2022: 12).

Karesi gazetesi, Karesi vilayetinin kaldırılması ve Hüdâvendigâr vilayetine yeniden bağlanmasıyla birlikte, 11 Nisan 1888 tarihinde 105. sayısını da yayımlayarak yayın hayatına son vermiştir. Bu süreçte gazete sadece 4 sayı eksikle, genel olarak istikrarlı bir şekilde yayımlanmıştır. Ancak, 8 Temmuz 1909 tarihinde Karesi'nin tekrar bağımsız bir vilayet olmasıyla birlikte, Karesi gazetesi, 27 Nisan 1914 tarihinde ikinci döneminin ilk sayısını yayınlamış ve yayın hayatına kaldığı yerden devam etmiştir (Yazıcı, 1997: 106). Karesi gazetesi, Arap alfabesi ve Osmanlı Türkçesi kullanılarak basılmıştır. Başlık kısmı üç sütun olarak düzenlenmiş olup, sayfanın orta üst bölümünde büyük sülüs hatla "Karesi" ibaresi bulunmaktadır. Yazıların tamamı nesih hat kullanılarak düzenlenmiştir. Gazete nüshaları, boyutları 30x43 cm olacak şekilde basılmıştır.

Bu çalışmada, 28 Aralık 1914 ile 3 Ocak 1916 tarihleri arasında Balıkesir'de yayımlanan Karesi gazetesindeki tüm haberler taranarak, eğitimle ilgili 296 haber tespit edilmiş ve bu haberler, araştırmanın odak noktası olarak incelenmiştir. Araştırmanın sınırlılığı, konu açısından genel eğitim haberleri ve zaman açısından da 1915 yılı olarak belirlenmiştir. İncelenen gazete sayısı ise toplamda 51'dir. İncelenen haber verileri, eğitim konularında çeşitliliğin oldukça geniş olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte 15 Kasım ve 20 Aralık tarihleri arasındaki sayılar eksik olduğu için bu dönemdeki haberler çalışmaya yansıtılamamıştır.

1. Eğitim Kurumları (Mekteplere Dair İş ve İşlemler)

Eğitim faaliyetlerinde söz edilebilmesi için öncelikle eğitim kurumlarının varlığından söz etmek gerekir. Dolayısıyla eğitim kurumlarına dair iş ve işlemler eğitimin diğer alanlarını doğrudan etkileyecek önemli bir uğraş alanıdır. Nitekim söz konusu gazete haberleri incelendiğinde en fazla haber konularından birinin de eğitim kurumlarıyla ilgili olduğu dikkati çekmektedir. Eğitim kurumları başlığı altında sayıca öne çıkan konu, mekteplerin fiziki ihtiyaçlarına yönelik bina yapım, onarım ve inşaa faaliyetleridir.

1.1. Mektep İnşaa Faaliyetleri

1915 yılında Karesi gazetesi haberleri incelendiğinde bina yapımı ve inşaa faaliyetlerine dair 40 haberin yayımlandığı tespit edilmiştir. Haber sayısı dikkate alındığında, bahsi geçen yılda Balıkesir ve ilçelerinde mekteplerin fiziki şartlarının iyileştirilmesi ve mektep inşaa faaliyetlerine oldukça ehemmiyet verildiği görülmektedir (Şahin & Tokdemir, 2011: 852). Bu açıdan zikredilen dönemde eğitim faaliyetleri noktasında hayli yoğun bir çalışma içerisinde olduğu anlaşılmaktadır.

Bina yapım, onarım ve inşa faaliyetlerine dair 42 haberin yer aldığı görülmektedir.¹ 25 Ocak'ta Abdülgafur Efendi'nin mevcut Dârümuallimîn'in diğer sınıflarının oluşturulmasına dair maarif encümenine gönderilmiş ve Servet Bey'in öğretmen ihtiyacını karşılamak için bir sonraki sene öğretmen yetiştirecek olan Dârümuallimîn'in genişletilmesine dair teklifi Maarif Encümeni'nce dikkate alınması uygun görülmüş ve bir Dârümuallimîn binasının inşasının gerekliliğine dair maarif müdürlüğünden verilen resmî yazı maarif encümenine gönderilmiştir.² Bundan bir ay sonra gazetenin 8 Mart nüshasında Dârümuallimîn binasının onarımı ve genişletilmesi hakkındaki 14 Kanunusani Sene 330 (M. 27 Ocak 1915) tarihli resmî yazı okunarak encümen-i daimiye yetki verilmesine dair karar alınmıştır.

Yatılı öğrenci miktarı sekseni geçmemek üzere mümkün olursa Dârümuallimîn'in dört sınıfının birden oluşturulması için encümene yetki verilmesine dair bir teklif sunulmuştur. 19 Nisan'da İnas öğrencileriyle Numune Mektebi öğrencilerinin bulunduğu Sultani altındaki binanın her iki kısmı Dârümuallimîn'e tahsis edilerek, İnas öğrencilerinin matbaa yanında bulunan önceki mekteplerine ve Numune Mektebi öğrencilerinin de eski hastaneye nakline karar verilmiştir. Bununla birlikte hastanenin iki tarafına dört oda eklenmesi kararlaştırılmıştır. Bununla birlikte Dârümuallimîn binası inşaatına hemen başlanılmak üzere Mutasarrıf tarafından Maarif Nezaret-i Celilesi'nden bir proje istenildiği şeklinde geçen bir haber, adı geçen mektep binasının inşaat safahatına dair önemli veriler sunmaktadır.³

Balıkesir'de bir Dârümuallimîn inşa edilmek üzere mimar Kemal Bey⁴ tarafından tanzim edilen bir plan, inşaata başlanması için livâ encümenince keşifnâme yapılması kararlaştırılmıştır. Bundan yaklaşık iki ay sonra evvelce İstanbul'dan getirilen plana göre Balıkesir'de büyük bir Dârümuallimîn binasının inşasına başlanacağı ancak binanın kurulacağı Kelek Tarlası yerinin problemliliğinden dolayı bu planın uygulanmasının mümkün olmayacağı anlaşılmıştır. Bunun üzerine İzmir'de yapılmakta olan Dârümuallimîn binası planı değerlendirilme yapılmak üzere getirilmiştir. İzmir planının işgal ettiği yer ve fizikî kapasitesinin fazlalığı ve tasarruf itibarıyla de daha uygun olacağı değerlendirilmiş, bu planın kabulüne livâ encümenince karar verilmiş ve keşifnâmesinin yapılarak inşaata başlanması için ilgililere tebliğ edilmiştir.⁵

1.2. Bina Kiralama ve Bina Bağışı

Bu başlık altında geçen haberler iki ana konuda yoğunlaşmaktadır: Bina Kiralama ve bina bağışı. Söz konusu faaliyetlerin planlanması ve yürütülmesi için "Mektep İnşa Komisyonu" kurulmuştur. Bu dönemde bazı mekteplerin, kiralık binalarda eğitim öğretime devam ettiği görülmektedir. Nitekim Bandırma İdadisi için aylık beşer yüz kuruştan kira bedeline karar verildiği haberlere yansımıştır. Kısıtlı imkânlar nedeniyle bir okulun eğitime

¹ Söz konusu haberlerin yer aldığı sayfa sayısı ve sayfa numaraları şu şekildedir: 36/4, 40/2, 40/4, 41/4, 42/1, 42/2, 43/2, 46/3, 46/4, 47/3, 52/8, 53/1, 53/2, 54/2, 62/4, 63/3, 63/3, 63/3-4, 66/5, 66/5, 67/3, 67/3, 67/3, 67/3, 68/6, 69/4, 70/4, 70/4, 70/4, 71/4, 74/1, 76/3, 76/3, 76/3, 76/3, 76/3, 80/6, 80/6, 83/3, 83/3.

² İsimleri geçen Abdülgafur Efendi ve Servet Bey, Liva Meclis-i Umumisi azalarıdır. Ayrıca ilgili haberlerin ayrıntıları için bk. KG, Nr. 40/4, 25 Ocak 1915; 41/4, 01 Şubat 1915; 42/1, 08 Şubat 1915; 46/5, 08 Mart 1915.

³ Söz konusu haberlerin ayrıntıları için bk. KG, Nr. 42/2, 08 Şubat 1915; 52/8, 19 Nisan 1915; 52/5, 19 Nisan 1915.

⁴ Adı geçen mimar Kemal Bey'in, Evkâf-ı Hümâyün Nezâreti'nin başmimarı olan ve Osmanlı'nın son dönemi ile Cumhuriyet'in ilk yıllarında önemli eserler veren Mimar Kemâlettin Bey olma ihtimalinden söz edilebilir. Zira mimar Kemâlettin Bey tarafından mekteplere dair tip projelerin yapıldığı bilinmektedir. Balıkesir Dârümuallimîni'ne dair bir tip projelerin onun tarafından hazırlanmış olması kuvvete muhtemeldir. Mimar Kemâlettin'in hayatı ve eserleri hakkında geniş bilgi için bk. Tekeli & İlkin, 1997; Çobanoğlu & Ertuğrul, 2022.

⁵ Dârümuallimîn'in inşasına dair geçen bu sürece dair haber ayrıntıları için bk. KG, Nr. 62/4, 28 Haziran 1915; 70/4, 23 Ağustos 1915.

devam edebilmesi için başka bir okul binasının kiralandığı da görülmektedir. Örneğin, Merkez Kız Mektebi için önceki Teceddüt Mektebi binası kiralanmıştır. Mektep binası olarak istihdam edilmek üzere vasıfları uygun olan binalar, vatandaşlardan da kiralanabiliyordu. Kırımlılar Mektebi ile Hacı Mehmed Ağa Mektebi binaları sıhhi şartları taşımadığı için Kırımlılar Mektebi için Mirzabey Mahallesi'nde Kırımlı Mustafa Efendi'nin ve Hacı Mehmed Ağa Mektebi için de Selahaddin Mahallesi'nde tahrirat kalemi başmüevvidi olan İbrahim Fevzi Efendi'nin evleri kiralanmıştır.

Mekteplerin bina ihtiyacına dair kiralama yönteminin yanı sıra bina ya da başka taşınmazların teberru edildiği de bilinmektedir. Örneğin, Marmara kazasından Hacı Mustafa Ağazade Ahmed Ağa tarafından maarif adına yirmi bin kuruş kıymetinde bir bina bağışlanmıştır. Bağışlanan mektep binası için ivedilikle inşaat tahsisatı verilmiş ve adı geçen hayır sahibi de maarif nişanıyla taltif edilmiştir.⁶

Mektep inşalarının tamir ve onarımında bulunulurken, iş ve işlemler mektep inşa komisyonları marifetiyle yapılmaktaydı. Hatta 01 Kasım 1915 tarihli bir haberde kurulan mektep inşa komisyon üyelerinin isimleri zikredilmiştir. Kırımlılar Mektebi ile Darülmualimîn inşaatının yapımını gerçekleştirmek üzere Encümen-i Livâ azasından Hoca Mehmed, İshak Kemal, Nâfia Başmühendisi Ali Nihad, Maarif Müdürü Sabri Cemil, Belediye Reisi Vekili Rıza Bey Efendilerden oluşan bir komisyon oluşturulmuş ve adı geçenlerden Hoca Mehmed Bey Kırımlılar Mektebi ve İshak Kemal Bey de Dârülmualimîn mutemetliğine tayin edilmiştir (KG, Nr. 80, 01 Kasım 1915: 6). Komisyon oluşturulurken vilayetin en önemli bürokratlarının dikkate alınması eğitime ve eğitim kurumlarına ne derece önem verildiğini göstermektedir.

1.3. Mektep Açılması İşlemleri (Mektep İhdası)

1915 yılı itibariyle vilayet genelinde birçok mektebin ihdas edildiği görülmektedir.⁷ Liva genel meclisi tarafından düzenlenen ve Dâhiliye Nezaretine takdim edilen 5 senelik program incelendiğinde, mekteplerle ilgili zengin veriler dikkati çekmektedir. 1915 yılında Balıkesir'de biri "Dârülmualimîn", biri "İdadi", üçü "Numune" olmak üzere 164 mektep mevcuttur. Bu miktar; beş sene zarfında 371'e ulaşacağına dair beklentinin olduğu planda yer almaktadır. Bununla birlikte hane sayısına göre farklı kapasitelere sahip mektepler açılacağı şeklinde karar alınmıştır. Karara istinaden köylerde hanesi yüz elliden fazla olan bütün köylerde ikişer dershaneli 28 mektep ve yine hanesi yüzden yüz elliye kadar olan bütün köylerde ikişer dershaneli 70 mektep tesis edileceği planlanmıştır. Merkez-i livada, Bandırma ve Edremit'te bir Ana Mektebi açılacağı, Merkez-i livada bir Mekteb-i Sanayi açılacağı, Merkez-i livada bir Dârülmualimât açılacağı, Kepsut'ta bir Leyli Çiftçi Mektebi tesis edileceği de planlanan eğitim faaliyetleri içerisinde yer almaktadır.

1332 (M. 1916-1917) senesinde merkezde bir "Mekteb-i Sanayi" ve 1333 senesinde bir "Dârülmualimat" küşadına ve 1331, 1332, 1333 (M. 1915-1917) senelerinde birer "Ana Mektebi" açılması esaslarının kabul edildiğine ve bundan sonraki beş senede maaş giderine dair haber yayımlanmıştır. Dârülmualimât'ın yapılmasıyla söz konusu dönemde kızların eğitimi konusunda ciddi atılımlarda bulunulduğunu da belirtmek gerekir. (Hayta ve Ünal, 2003: 208). Yine Dâru'l-Hilâfeti'l-Âliyye Medresesinin bir şubesinin de Balıkesir'de açılabilmesi için ayda 2500 kuruşun adı bütçeye konulması hakkında bilgi yer almaktadır. Aynı bilgi 1 Mart tarihli gazete haberine de yansımıştır. İnşa edilen mektepler halkın teveccühü ile ve önemli günleri fırsat bilerek ve gösterişli törenlerle açılıyordu. Nitekim Giresun (Savaştepe) nahiyesi

⁶ Okulların kiralanma işlemleri ve kiralanma bedelleriyle ilgili iş ve işlemlere dair haber ayrıntıları için bk. KG, Nr. 42/2, 08 Şubat 1915; 50/8, 05 Nisan 1915; 74/1, 20 Eylül 1915; 40/2, 25 Ocak 1915; 46/3, 08 Mart 1915.

⁷ Mektep açılışlarına dair haberlerin sayı ve sayfa numaraları şu şekildedir: 40/2, 43/4, 45/1, 46/4, 46/4, 46/4, 46/4, 47/3, 47/3, 47/3, 47/3, 47/3, 47/3, 47/4, 52/1, 79/1, 83/3.

merkezinde inşasına başlanan Mekteb-i İbtidâiyye'nin resmî açılışının bayramın dördüncü cuma günü gösterişli törenlerle yapıldığı görülmektedir.⁸

Bazen mekteplerin isimlerinin çeşitli sebeplerden dolayı değiştirildiği görülmektedir. Bu bilgilerin irdelenmesi tarih araştırmalarında isim karmaşasının oluşmaması, mekteplerin karıştırılmaması ve kolayca bulunabilmesi için fevkalade mühimdir. Bu bağlamda Merkez-i Liva'daki Numune İptidaisi'nin İlbey; Bandırma Numune İptidaisi'nin Orhaniye, Merkez-i Liva'daki İnas İptidaisi'nin Fatma Sultan, üç dersaneli İnas Mektebi'nin de Midhat Paşa şeklinde isimlerinin değiştirilmesi kararlaştırılmıştır. Bununla birlikte İvrindi nahiyesi merkezinde inşası tamamlanmak üzere olan İbtidai Mektebinin "Evrenos Bey" şeklinde isimlendirilmesine livâ encümeni tarafından karar verilmiştir.⁹

1.4. Mektep Kayıt İşlemleri

Günümüzde olduğu gibi söz konusu dönemde okullara kayıt yaptırabilmek için belirli şartları sağlamak gerekmektedir. Bu şartlar nizamnâmeyle belirlenir ve Maarif Müdürlüğüne uygulanırdı. Söz konusu kayıt şartlarının halka duyurulma vasıtası ise resmî gazete olma özelliği olması itibarıyla Karesi gazetesi idi. Eğitim öğretime devam eden ve yeni kurulan mekteplere öğrencilerin kaydolmasıyla ilgili şartlar, kayıt zamanı, kayıt yeri gibi bilgiler gazete haberleri vasıtasıyla halka duyurulmuştur.¹⁰

Maarif Müdürlüğü tarafından belirlenmiş olan mektep kayıt şartları gazete aracılığıyla halka duyurulmuştur. Balıkesir Dârulmuallimîni'ne parasız yatılı olmak üzere sonraki yılda yalnız birinci seneye öğrenci kayıt ve kabul olunacak olup şartların ayrıntıları bildirilmektedir. Yine Dârulmuallimîn'e kayıtlarla ilgili Maarif müdürü Sabri Cemil Efendi tarafından gazeteye ilan verilmiş, yeni nizamnameye göre öğrenci kayıt ve kabullerin yapılacağı beyan edildiği görülmektedir. Dârulmuallimîn Tatbikat-ı İbtidâî Mektebi'nin sıbyan ve ilk dönem birinci ve ikinci sınıflarının açılması ve öğrenci kabul ilanı da haberlere konu olmuştur.

Okullara kayıt yaptırmak için genellikle dilekçeyle başvuru yapılması istenmekteydi. Kayıt şartları okuldan okula farklılık gösterse de okulun sınavına girmek, sağlık raporu, yaş durumu gibi ortak bazı niteliklere sahip olmak gerekiyordu. Ortak niteliklerin yanı sıra okulların özelliklerine göre belirlenen özel şartlar da aranabilmekteydi. Örneğin, Dersaadet Jandarma Zabıt Mektebi'nin dördüncü kısım idadi mezunları hakkında kayıt kabul şartları arasında Tezkire-i Osmaniye, yürüyüş, binicilik, askerliğe dayanıklı, bedeninin dışı ve görünürlüğü uygun bulunmak, tavır ve ahlâkı mazbut olmak, cinayet ve namusa dokunan ve küçük suçlarla mahkûm olmamış bulunmak şeklinde özel nitelikler de yer almıştır.

Okullara kayıt yapılmak üzere halka yönelik duyuru yapılırken, şehir merkezinde ikamet edenlerin yanı sıra köylerde yaşayan öğrencilerin de kaydolabilmeleri için makul bir süre verilmekteydi. Balıkesir Sultânî Mektebi'nin kayıt ve kabule başladığı ve 15 gün bu kayıt işlemlerinin devam edeceği ve Balıkesir İptida Mektepleri'ne o ayın yirmisinden ayın sonuna

⁸ Mektep inşa faaliyetleri ve eğitime dair beş yıllık planların yer aldığı haberlerin ayrıntıları için bk. KG, Nr. 47/3, 15 Mart 1915; 47/3, 15 Mart 1915; 40/2, 25 Ocak 1915; 43/4, 15 Şubat 1915; 45/1, 01 Mart 1915; 79/1, 25 Ekim 1915.

⁹ İsmi değiştirilen mekteplerin yer aldığı haberlerin ayrıntıları için bk. KG, Nr. 52/4, 19 Nisan 1915; 83/3, 22 Kasım 1915.

¹⁰ Söz konusu bilgilerin gazete haberlerinde yer aldığı sayı ve sayfa numaraları şu şekildedir: 37/4, 44/3, 53/3, 65/5, 70/4, 70/6-7, 71/8, 72/3, 72/6, 72/6-7, 72/8, 74/2, 76/5, 77/5, 81/5, 84/2-3.

kadar öğrenci kayıt ve kabul edileceği duyurulmuştur. Günümüzde olduğu gibi eğitim öğretim yılı belirlenirken eğitim öğretim yılının eylülün başı itibariyle başladığı görülmektedir.¹¹

Osmanlı Devleti'nin son yıllarında eğitim kurumlarına kayıt ve kabul işlemleri, kayıt şartları, buna dair usul ve esaslar dikkate alındığında eğitim öğretimin oldukça ciddiye alındığı, resmî prosedürlerin titizlikle uygulandığı görülmektedir. Dönemin şartları göz önünde bulundurulduğunda köklü devlet geleneğinin söz konusu işlemlerin yürütülmesinde önemli rol oynadığını söylemek mümkündür. Ayrıca gazete haberleri aracılığıyla kayıt ve kabul şartlarının halkla paylaşılması, sınavların yapılması, genel ve özel şartlara göre öğrenci kabulünün gerçekleştirilmesi eğitimde fırsat eşitliğinin de önemsendiğini de ortaya koymaktadır.

1.5. Öğrenci Sayıları

Karesi gazetesinde geçen eğitim haberleri incelendiğinde mektep sayıları ve mekteplerin mevcuduna dair verilere ulaşmak mümkün olmaktadır.¹² Araştırma konusu olan tarihlerde Balıkesir'de biri "Dârulmuallimîn", biri "İdadi", üçü "Numune" olmak üzere 164 mektebin mevcut olduğu ve bu miktarın beş senelik planlama dâhilinde 371'e ulaştırılacağına dair eğitim planlarının yapıldığı görülmektedir. Maarif Nezareti tarafından beş yıllık eğitim planlamaları yapılmış ve bu çerçevede Balıkesir'deki mektep sayılarının neredeyse iki katına çıkarılması planlanmıştır. Bu kararlarla, söz konusu dönemde eğitim kurumlarını imar işlerinin ne denli ciddiyetle ele alındığını görmek mümkündür.

Balıkesir Sultanisi'nin 187 talebesi olup, o yıl başka talebe kabul etmemiştir. Mart 1915'te Dârulmuallimîn'in öğrenci ve öğretmen kadrosunun tamamlandığı görülmektedir. Daha yeni kurulan okulun kadrosunun tamamlanması, Maarif Müdürlüğünün kadro işlemlerini önemsendiğini ve ivedilikle kadro açığını kapattığını göstermektedir. Bununla birlikte öğrenci kapasitesinin dolmasından da halkın yeni açılan bu okula yoğun ilgi gösterdiği şeklinde yorumlamak mümkündür.

Mekteplerden mezun olan öğrencilere dair bilgiler haberlere konu olmuştur. Genel sınavları yapılmış ve tamamlanmış olan Balıkesir Sultânî Mektebinden mezun olan öğrencilerin isimleri ve notları şu şekilde habere yansımıştır: Priştineli Tevfik, Tikveşli Kâzım, Geylanlı Necmeddin, Norakoplu Halim, Tikveşli Şerif, Komanovalı Ali Rıza, Göriceci İzzet, Dersaadetli Lem'î Nihad, Giritli Azmi, Üsküplü Kemal, Branalı Rıza, Giritli Muhtar, Giritli Ömer Kemal, Köprülülü Ali. Bu öğrencilerden hepsi aliyyü'l-a'lâ dereceden yalnızca Branalı Rıza Efendi'nin a'lâ dereceden mezun olduğu görülmektedir. Eğitim öğretim, öğrenci ve velilerin özel durumları bağlamında tartışmaya müsait bir durum olsa da, yine de öğrenci notlarının gazete ilanını aracılığıyla halkla paylaşıldığı görülmektedir.

Okullardan mezun olmak günümüzde olduğu gibi o dönemde de hayli önemli bir konudur. Özellikle mesleğe geçişlerde okul mezuniyetleri dikkate alınmaktaydı. Hatta bununla ilgili bir usulsüzlük tespit edildiğinde hemen müdahale edildiği görülmektedir. Nitekim bir Dârulmuallimîn-i Rüşdiyye'den mezun olmayan birçok muallim ve muâvinlerin kanunsuz olarak hâlâ muallim gösterildiği haber alınmış ve bu durumda olanların Dârulmuallimîn-i Rüşdiyye diplomasına sahip olmadıkları ve bu sınıfı henüz elde etmediklerinden dolayı hangi dönemde eğitime devam ederse etsinler "muallim muâvini" unvanını taşıyacakları vurgulanmıştır.¹³

¹¹ Söz konusu haberlere dair detaylar için bk. KG, Nr. 65/5, 19 Temmuz 1915; 70/6-7, 23 Ağustos 1915; 44/3, 22 Şubat 1915; 71/8, 30 Ağustos 1915; 72/6, 6 Eylül 1915.

¹² İncelenen nüshalarda öğrenci sayılarına dair geçen haberlerin bulunduğu gazete sayı ve sayfaları şu şekildedir: 38/4, 47/3, 47/4, 62/4, 69/6.

¹³ Anılan dönemde mekteplerde eğitim öğretime devam eden öğrenci sayılarına dair yer alan haberlerin ayrıntıları için bk. KG, Nr. 47/3, 15 Mart 1915; 38/4, 11 Ocak 1915; 47/3, 15 Mart 1915; 62/4, 28 Haziran 1915; 69/6, 16 Ağustos 1915.

2. Eğitim İçerik, Yöntem ve Teknikleri

Gazete haberleri incelendiğinde eğitim müfredatı, eğitim usûl ve yöntemleri, hizmet içi eğitim, eğitim materyalleri, dersler ve saatleri, tatbikat dersleri, kitap listesi, sınavlar ve müsamere, piyes, konferanslar ile seyahat gibi diğer etkinliklere dair haberlerin yer aldığı görülmektedir.¹⁴

Eğitim usulü, yöntem ve teknikleri o dönemde de üzerinde durulan bir konudur. Özellikle Maarif Nezâreti'nin, bu konuda oldukça hassas kararlar aldığı ve önemli talimatlar verdiği görülmektedir. Bununla ilgili bir talimatta ibtidai mektep muallimlerinin adı geçen mekteplerin ders müfredatlarına göre öğrencilere usûlünce eğitim verip, müfredat haricinde bulunan ve çocukların yaş ve kabiliyetlerine uygun olmayan konulara girmeden veya çocukların anlayamayacağı bir dil ve yöntemden kaçınmaları gerektiği vurgulanmaktadır. Nezâret bu bağlamda öğretmenlere rehberlik üzere ders müfredatının haricinde çeşitli derslerin yöntemleri ile ilkökul eğitimine dair basılmış eserleri ve ana mekteplerine mahsus Bestaloji (Pestalozzi) ve Frobel usullerine dair eserleri bastırarak mekteplere göndermiştir. Maarif müdürleri, ilkökul müfettişleri, ibtidâiye mektepleri müdür ve muallimlerinin bu eserleri incelemek üzere gönderilen talimata uymaları hususunda da hassasiyet vurgusu yapılmıştır.

Bakanlık denetim ve teftiş konusuna da önem vermiş ve eğitimde ancak disiplinle başarılı olunacağını savunmuştur. Nitekim bununla ilgili bir dizi talimatlar göndermiştir. Eğitim usul ve yöntemlerinin tatbikinin birinci derecede eğitimi vermekle mükellef olan öğretmenlere ait olduğu, müdürlerin de vakit buldukça dersanelere girerek muallimlerin derslerini dinlemeleri ve eğitim yöntemlerinde gördükleri eksiklikler konusunda ders haricinde öğretmenleri uymaları ve onlara yol göstermeleri gerektiği belirtilmiştir. Müfettişlerin görevlerinin ise daha genel olduğu, her gittikleri okulda teftişe dair hususlara ek olarak öğretmenleri denetleyerek varsa eksikliklerine dair onlara rehberlik etmeleri ve bunları raporlamaları istenmektedir. Maarif müdürleri de bizzat mektepleri teftişlerinde ve müfettiş raporlarının tetkikinde karşılaştıkları sorunları ivedilikle çözüme kavuşturmaları talimatı verilmiş ve söz konusu görevlilere bu talimatlar tebliğ edilmiştir.¹⁵

Hizmet içi eğitimin, meslekî eğitimin önemli bir parçası olduğu bilinmektedir. I. Dünya Savaşı yıllarında eğitim usûl ve yöntemleri konusunda öğretmenlerin, becerilerinin geliştirilmesine yönelik belirli zamanlarda hizmet içi eğitime tabi tutuldukları görülmektedir. Bunun için işelerine varıncaya kadar gerekli olan ihtiyaçları Maarif Müdürlüklerince karşılanmıştır. Nitekim Balıkesir'de bu yönde hizmet içi eğitimlerin verildiği görülmektedir. Maarif Nezâret-i Celilesi'nin talimatıyla 13 Haziran 1331 tarihinden 24 Haziran 1331 tarihine kadar (M. 26 Haziran 1915- 7 Temmuz 1915) Dârulmuallimîn'lerden mezun olmuş olan ibtidâiye mektep muallimlerinin, tatil günlerinde Balıkesir Dârulmuallimîni'nde Tedrisat-ı İbtidâiye Kanununa göre eğitim usulünün gösterilmesi için hizmet içi eğitim planlanmıştır. Bunun için eğitime katılan öğretmenlerin işe ve ibateleri temin edilmiştir. Söz konusu eğitime Dârulmuallimîn'den mezun olmayan merkez ve taşra muallimlerinin de katılmasının kararlaştırılmıştır.

Bununla birlikte Balıkesir'de görev yapan muallimlere ciddi kazanımların olacağı beklentisiyle, ders tatbikatı şeklinde Dârulmuallimîn'de on günlük bir eğitim planlanmıştır. Söz

¹⁴ İlgili gazete sayı ve sayfaları ise konu sırasına göre; 61/4-5, 65/2-3, 69/6, 60/3, 66/5, 68/5, 46/4, 66/5, 68/6, 47/1, 65/5, 70/4-5, 63/4, 64/3, 70/4-5, 64/4-5, 55/5-6, 56/3, 58/4-5, 60/4, 60/4, 60/4, 61/8, 62/4, 62/6-7, 63/6-7, 63/7, 63/7, 65/5, 66/2-4, 73/2, 67/4, 71/8, 74/1-2, 83/3 şeklindedir.

¹⁵ Söz konusu talimatların detayları için bk. KG, Nr. 65/2-3, 19 Temmuz 1915.

konusu eğitime erkek ve kadın öğretmenler katılmış hem yol harcırahları verilmiş hem de birtakım kolaylıklar sağlanmıştır. Bu bağlamda eğitime katılacak olan muallimelerden Balya ve Sındırgı'dan geleceklere yüzer ve diğer kazalardan geleceklere de ikişer yüz kuruş harçlık verilmiştir. I. Dünya Savaşı yıllarında devletin maddi sıkıntılar içinde olması dikkate alındığında, hizmet içi eğitime verdiği bu katkılar, devletin konuya ne kadar önem verdiğini göstermektedir.

Balıkesir Midhat Paşa İnâs Mektebinde ders tatbikâtı görmek üzere katılacak olan muallimeler livânın her noktasından gelerek 19 Ağustos 1331 (M. 1 Eylül 1915) perşembe gününe kadar devam etmiş olan tatbikata katılmış ve bu süre zarfında muallimeler adı geçen mektepte kalmışlardır. Dârulmuallimîn müdürü Hilmi Bey tarafından her gün öğleden sonra Terbiye ve Numune Mektebi müdür muavini Midhat Efendi tarafından Yeni Elifba dersleri verilecek ve öğleden önce Dârulmuallimîn muallimlerinden Ragıb Efendi tarafından kadın öğretmenler için orta devre birinci sınıfa Terbiye-i Bedeniyye usulleri gösterilmiştir. Ayrıca Âkif, Ragıb ve Edib Efendiler tarafından orta devre ikinci sınıfa Gınâ (mûsikî) dersleri verilmiş ve akşamları da projeksiyon gösterimi ve nakış, dikiş ve biçki dersleri gösterilmiştir. Derslere ait program ise şu şekildedir:

Günler	Dersler
Cumartesi	Birinci ders: Elifba ve eczâ-yı şerîfenin usûl-i tedrisi, İkinci ders: Tatbikâtı, Sınıf: Sıbyan, Konusu: Hurûf-ı Savtıyye ve bunların sâmit bir harf ile hecelemesi (Müdür Muâvini Midhat Efendi tarafından)
Pazar	Birinci ders: Musâhebât-ı Ahlâkiye, ikinci tatbikâtı, Sınıfı: Devre-i ûlâ ikinci, Konusu: Aile nimetleri ve bu nimetlere karşı borçlar (Maarif Müdürü bey tarafından)
Pazartesi	Birinci ders: Malumat-ı Diniyye, İkinci: Tatbikâtı, Sınıfı: Devre-i mutavassıta birinci, Konu: İslam'ın şartları (Müfettiş Yakub Sami Efendi tarafından)
Salı	Birinci ders: Kıraat, İkinci: Tatbikâtı, devre-i mutavassıta ikinci sınıf (maarif müdürü bey tarafından)
Çarşamba	Birinci: Ezber ve imlâ, İkinci: Tatbikâtı, devre-i mutavassıta birinci sınıf (ezber), ikinci sınıf (imlâ) (Maarif Müdürü Bey tarafından)
Perşembe	Birinci: Sarf ve nahiv, tahrir, İkinci: Tatbikâtı, devre-i mutavassıta birinci sınıf (sarf ve nahiv), devre-i ûlâ ikinci sınıf (tahrir) Konusu: Müfred, cem, cem kaidesi (Müfettiş İsmail Hakkı Efendi tarafından)
Cumartesi	Birinci: tarih, İkinci: Tatbikâtı, devre-i mutavassıta ikinci sınıf, Konusu: Kırım seferi (Dârulmuallimîn muallimlerinden Âkif Efendi tarafından)
Pazar	Birinci: Hesab, İkinci: Tatbikâtı, devre-i ûlâ birinci (ders), devre-i âliye birinci (vazife), Konusu: Beşten ona kadar adetler üzerine temrînât ve hesâb-ı zihnî (Numune Mektebi Müdürü İbrahim Hilmi Efendi tarafından)
Pazartesi	Birinci: Coğrafya, İkinci: Tatbikâtı, devre-i ûlâ ikinci sınıf, Konusu: İstilahât-ı coğrafıyye (Âkif Efendi tarafından)
Salı	Birinci: Hendese, İkinci: Tatbikâtı, devre-i âliye ikinci sınıf, Konusu: Ehrâmın mesâha-i hacmiyesi (Dârulmuallimîn Müdürü Hilmi Bey tarafından)
Çarşamba	Birinci: Malumât-ı Fenniye ve sıhhiye, İkinci: Tatbikâtı, devre-i mutavassıta ikinci sınıf, Konusu: Ağdıye ve hizmetleri (Müfettiş Yakub Sami Efendi tarafından)
Perşembe	Tedrisât-ı ibtidâiyye kanunu ve müfredat programı ile mekteplerde yapılacak muhâzaralar ve tenezzühler hakkında malûmat ve îzâhât (Maarif Müdürü Bey tarafından)

Dârulmuallimîn'de gerçekleştirilen söz konusu hizmet içi eğitimde verilen tatbikat eğitimlerine 115 öğretmen katılmıştır. Maarif Müdürü Sabri Cemil Bey de bu tatbikata katılmış ve kursiyerlere konferanslar vermiştir. Söz konusu hizmet içi eğitimin, eğitim süreci ve uygulamaları dikkate alındığında, üzerinde önemle durulmuş bir program olduğu anlaşılmaktadır.¹⁶

¹⁶ Öğretmenlere verilen hizmet içi eğitimin ayrıntıları için bk. KG, Nr. 60/3, 14 Haziran 1915; 66/5, 24 Temmuz 1915; 68/5, 08 Ağustos 1915; 70/4-5, 23 Ağustos 1915; 63/4, 05 Temmuz 1915.

Osmanlı'nın son dönemlerinde mekteplerde bir sonraki sene okutulacak kitapların, zamanında tedarik edilememesi gibi ciddi bir problemin yaşandığı görülmektedir. Genellikle sene başlarında bütün mekteplerin kitap problemi yaşadıkları ve eğitim öğretimin ilk birkaç ayı kitapsız, programsız, düzensiz olarak geçirdikleri ve bu düzensiz eğitimin senenin diğer aylarını da etkilediği ve bunun bütün bir senenin derslerini ve eğitimi sıkıntıya soktuğu bilinmektedir. Balıkesir'de de benzer problemler yaşanmıştır. Bu problemin yaşanmaması adına Maarif Müdürü tarafından hazırlanan bir kitap listesi şu şekildedir:

-Devre-i Ülä Birinci Sınıf-				
Esâmi-i dürûs	Esâmi-i kütüb	Esâmi-i müellifin	Fiyatı	Merkez-i Tevzûi
Elif-bâ	Türkçe elif-bâ	A. Ş.	1	belirtilmemiş
Eczâ-i şerife	Malûm	.	.	belirtilmemiş
Kıraat	Millî kıraat	Köprülüzade Fuad Bey	1	Kanaat Kütüphanesi
Hesap	Hesap dersleri	Salih Zeki ve Hamazasb	0,30	Tefeyyüz Kütüphanesi
Terbiye-i bedeniyye	İsveç usûlü terbiye-i bedeniyye birinci kitap	Selim Sırrı	1	Tefeyyüz Kütüphanesi
-Devre-i Ülä İkinci Sınıf-				
Kıraat	Millî kıraat birinci kısım	Köprülüzade Fuad Bey	1	Kanaat Kütüphanesi
Sarf ve Nahiv	Türk Dili sarf ve nahvi	“	1	“
Tarih	Çocuklara tarih dersleri	İhsan Şerif	3	“
Hesap	Hesap dersleri	Salih Zeki ve Hamazasb	1	Tefeyyüz Kütüphanesi
Terbiye-i bedeniyye	İsveç usûlü terbiye-i bedeniyye	Selim Sırrı	1	“
Musiki	Tedrisât-ı musiki	Musiki-i hümayun muallim muavini Zâtî	0,30	“
Fransızca	Silayer Silaber	Karasko Kresko	120	numunelere mahsus
-Devre-i Mutavassıta Birinci Sınıf-				
Kıraat	Millî kıraat ikinci kısım	Köprülüzâde	120	Kanaat Kütüphanesi
Sarf ve Nahiv	Osmanlı lisanı sarf ve nahiv üçüncü sene	Ahmed Cevad	3	Kütüphane-i İslam
Hesap	Hesap dersleri	Salih Zeki ve Hamazasb	120	Tefeyyüz Kütüphanesi
Hendese	İlk hendese	“	120	“
Terbiye-i bedeniyye	İsveç usûlü terbiye-i bedeniyye ikinci kitap	Selim Sırrı	2	“
Musiki	Tedrisat-ı musiki	Zâtî Bey	0,20	“
Fransızca	Pötît Ansiklopedi	Karasko	210	numunelere mahsus
-Devre-i Mutavassıta İkinci Sınıf-				
Kıraat	Millî kıraat üçüncü kısım	Köprülüzâde	2	Kanaat Kütüphanesi
Sarf ve Nahiv	Osmanlı lisanı sarf ve nahiv dördüncü sene	Ahmed Cevad	2	Kütüphane-i İslam
Hesap	Hesap dersleri	Salih Zeki ve Hamazasb	320	Tefeyyüz Kütüphanesi
Hendese	İlk hendese	“	110	“
Terbiye-i bedeniyye	İsveç usûlü terbiye-i bedeniyye ikinci kitap	Selim Sırrı	1	“
Fransızca	Leordo Liktor Edmanter	Karasko	130	numunelere mahsus

-Devre-i Âliye Birinci Sınıf-				
Kıraat	Musavver Hikâyeler	Orhan Salâhaddin	220	Şafak Kütüphanesi
“	Millî Kıraat	Köprülüzâde	320	Kanaat Kütüphanesi
Hendese	İbtidai hendese	Mustafa Nuri Bey	220	“
Terbiye-i (bedeniye)	İsveç usulü terbiye-i bedeniye üçüncü kitap	Selim Sırrı	110	Tefeyyüz Kütüphanesi
Fransızca	Ottomanizm Rasyonel	Orhan Salâhaddin	230	numunelere mahsus
-Devre-i Âliye İkinci Sınıf-				
Kıraat	Güzel kıraat beşinci sene	Ahmed Cevad	4	Kütüphane-i İslam
Diğer dersler birinci sınıfın aynıdır.				

Eğitim materyallerine dair yaşanan ve yaşanması öngörülen problemlerin önceden tedbirler alınarak planlamaların ve gerekli girişimlerin yapıldığı dikkati çekmektedir. Gazete haberleri vasıtasıyla öğretmenlerin haberdar edilmesi de gazete haberlerinin yalnızca halkın değil aynı zamanda eğitim camiasının da habere ulaşımında kritik rol oynadığı anlamına gelmektedir. Programın planlamasında derslerin ve dönemlerin ayrıntılarına dikkat edildiği ve dersler planlanırken eğitimde tadrîcilik metodunun benimsendiği görülmektedir. Nitekim dönemler ilk, orta ve yüksek dönem, sınıfların da birinci ve ikinci sınıf olarak sıralamaya tabi tutulmuştur. Bu usule ders içeriklerinde de dikkat edilmiştir.

Eğitime dair haberler incelendiğinde zengin veri elde edilen maddelerden birisinin de sınavlar olduğu görülmektedir.¹⁷ Söz konusu dönemde yapılacak sınavlar çok önceden duyurulur ve taliplilerin zamanında sınava hazırlanabilmeleri için önemli bir fırsat sunulurdu. Gazete haberleri vasıtasıyla halka ilan edilen sınav konuları ayrıntılarıyla yer almaktadır. Örneğin, İstanbul Dârulfünûn genel müdürü tarafından gönderilen Ulûm-i Şer'îye, Fünun ve Edebiyat mülâzemet ruusu sınavlarında sorumlu tutulacak dersler ve konular şu şekildedir: Ulûm-i Diniye, Târihu'l-İslâm, Türkçe, Arabî, Târih-i Osmânî, Târih-i Umûmî, Coğrafya, Hesap. Türkçe, Târih-i Osmanî, Târih-i Umûmî, Coğrafya, Lisan, Ulûm-ı Tabiiye. Cebir, Hendese, Kozmoğrafya ve Hikmet, Hayvânat, Nebâtat, İlm-i Arz, Mebhas-i Müstehâsat, Kimya, Türkçe, Lisan dersleridir. Aynı isimle yer alan dersler birbirini takip eden konulardan oluşmaktadır. Ders ve konuların ayrıntılarıyla ilan edilmesi hem sınavların çok önceden belli bir düzene dayalı olarak planlandığı ve öğrencilerin sınavlara çok önceden hazırlanabilmeleri imkânını sunmaktadır.¹⁸

Sınavlar ilgili nizamnâmeye göre yapılmaktadır. Bu bağlamda Mülâzemet ruusu sınavlarına girmek isteyenlerin kayıtları temmuz ayının başından başlayıp ağustosun on beşinci günü son bulacağı; sınavların Ağustos'un yirmisinde başlanıp on gün süreceği; sınava girebilmek için Sultânî Mektebinden veya yedi senelik İdadi Mektebinden diplomalı, özel mekteplerden denkliği kabul edilen bir diplomaya sahip olmanın veya medreselerden icazetli olmanın şart olduğu ve sınava gireceklerin diplomalarıyla birlikte fotoğraflarını Maarif İdaresi'ne ibraz etmeye mecbur oldukları Nizamnâmede yer almaktadır. Maarif Nezâreti sınavların ne zaman yapılacağı konusunda telgrafla Maarif Müdürlüğüne bildirmekte ve sınavlar öngörülen bu tarihten önce ilan edilmekte ve zamanı gelince de yapılmaktaydı.

¹⁷ Sınavlara dair gazete haberlerinin yer aldığı gazete sayı ve sayfaları şu şekildedir: 55/5-6, 56/3, 58/4-5, 60/4, 60/4, 60/4, 61/8, 62/4, 62/6-7, 63/6-7, 63/7, 63/7.

¹⁸ Sınavlarda sorumlu tutulan dersler ve konularına dair ayrıntılar için bk. KG, Nr. 55/5-6, 10 Mayıs 1915; 58/4-5, 31 Mayıs 1915; 62/6-7, 28 Haziran 1915; 63/6-7, 05 Temmuz 1915.

1915 yılının ehliyetnâme sınavları Tedrisat-ı İbtidâiye Kanununa istinaden haziran başından ağustosun sonuna kadar devam edeceği duyurulmuş ve sınava girebilmek için gereken şartlar ayrıntılarıyla paylaşılmıştır.¹⁹ Söz konusu sınavda sorumlu tutulan dersler şu şekildedir:

Tahrirî (Yazılı)	Şifâhî (Sözlü)
İmlâ	Kur'ân-ı Kerîm ve Mâlumat-ı Diniye
Tahrir	Musâhabât-ı Ahlâkiye (Tarihiye, Sıhhiye-i Medeniye)
Tarih	Kıraat
Coğrafya	Sarf ve Nahiv
Hesap	Hendese
-	Eşya Dersleri
-	Ziraat
-	Terbiye-i Bedeniye

Yazılı sınavlara ek olarak sözlü sınavlar da yapılmaktadır. Yazılı sınavların uygulanması kaza maarif encümenleri tarafından gerçekleştirilmektedir. Sınavlara girebilmek için kaza kaymakamlıklarına müracaat edilmesi gerekmekte olup bu sınavı kazanmış olanlar merkez-i livada tedrisat-ı ibtidâiye meclisinde sözlü sınava girebileceklerdir. Sınavlara girebilme şartlarının bu kadar ayrıntılı bir şekilde ele alınıyor olması ve ilgili sınav yönetmeliklerinin planlı ve programlı bir şekilde düzenlenmiş olması, eğitime verilen önemi göstermesi açısından dikkati değerlidir.

Eğitim İçerik, Yöntem ve Teknikleri ana başlığı altında yer alan son konu ise diğer etkinliklerdir. Bu kısımda müsamereler, piyesler, konferanslar ve seyahatler yer almaktadır. Bu konuları içeren haberler az sayıda olsa da nitelikli veri olmaları dolayısıyla çalışmada yer almışlardır.²⁰

Hacı İlbeyi Numune Mektebi ve Karesi Sultanisi'nde tiyatro ekipleri kurulmuş olup müsamerelerde bu tiyatro ekipleri sahne alırlardı (Özsarı, 2009: 5). 10 Temmuz 1331 (23 Temmuz 1915) bayramının akşamı da Sultânî Mektebi'nin geniş olan bahçesinde mutasarrıf Mithat Bey ile Maarif Müdürü Sabri Cemil Bey'in katılımıyla tertiplenen müsamere ses getirmiştir. Program Sultânî ve Hacı İlbeyi Numune Mektepleri talebeleri tarafından icra edilmiştir. Halkın yoğun ilgi gösterdiği program akşam saat iki buçukta başlamış, Sultânî talebeleri tarafından okunan Marş-ı Sultânî ile açılmış ve devamında şiirler, marşlar, piyes ve temsillerle müsamere devam etmiş ve akşam saat 18.00'e yaklaşırken "Elimde Tüfenk" askerî duâsıyla son bulmuştur. Balıkesir mebusu Vehbi Beyefendi'nin teşekkür konuşması ve Mutasarrıf'ın iyi dilek ve temennileri ile program son bulmuştur.

Uhûd-ı Atîka'nın (eski antlaşmalar) kaldırıldığı güne rastlayan perşembe akşamı Sultânî'de yeni bir müsamere tertip edilmiştir. Sultânî talebesinden Ali Rıza Efendi "Kapitülasyonlar ne idi?" konusuna dair bir konferans vermiş, yeni şiirler ve marşlar söylenmiş ve Numune Mektebi talebeleri tarafından "Yavuz Sultan Selim'in Cülusu" ile Sultânî talebesi tarafından piyesler temsil edilmiştir. Bunlara ek olarak birçok ahlaki ve edebî parçalar sergilenmiş ve aynı müsamere ertesi akşam kadınlara tekrar edilmiştir.

Ayrıca Vilâdet-i Hümâyün dolayısıyla erkeklere ve ertesi gece kadınlara mahsus olmak üzere Mekteb-i Sultânî'de bir müsâmere verilmiş, müsâmerede Sabri Cemil Bey'in yazdığı

¹⁹ Sınavların yapılma tarihleri ve sınava girme şartlarına dair detaylar için bk. KG, Nr. 63/7, 05 Temmuz 1915; 56/3, 17 Mayıs 1915; 60/4, 14 Haziran 1915.

²⁰ Bu konuların yer aldığı gazete sayı ve sayfaları konu sırasına göre; 66/2-4, 73/2, 67/4, 71/8, 74/1-2, 83/3 şeklindedir.

“Kafkasya Yolunda” piyesinden başka şiirler, neşideler okunmuş, temsiller, komedyalar tertip olunmuş, perde aralarında ince saz çalınmıştır. Programın devamında Sabri Cemil Beyefendi tarafından “Terbiye’de Aile’nin Vazifesi” hakkında bir konferans verilmiştir. Mekteb-i Sultânî’de müsâmere alanına sarf edilecek olan hâsılat, birinci bölüm 20, ikinci bölüm 10, üçüncü bölüm 5 ve çocuklar için 2 kuruş olarak belirlenmiştir.²¹

Personel İşlemleri

Eğitim alanında istihdam olunan personelle ilgili iş ve işlemler, günümüzde olduğu gibi çalışmada odaklanılan dönem için de işlem yoğunluğu oldukça fazladır. Bu ana başlık altında atama ve tayin işlemleri ile muhtelif iş ve işlemler yer almaktadır. Muhtelif iş ve işlemler kısmında görevden azletme, becayiş, idareci ve muallim görevlendirmeleri, teftiş ve denetimler, vefat, başarı belgesi, takdîrname ve ehliyetname şeklinde yer almaktadır.²²

2.1. Atama ve Tayin İşlemleri

2.1.1. Millî Eğitim’deki Atama ve Tayin İşlemleri

Personelle ilgili iş ve işlemler konusunda belki de en yoğun kısım, atama ve tayin işlemleridir. Atama ve tayin işlemlerinin hangi şartlara göre yapılacağı, kimlerin nerelere atandığı, terfi işlemleri gibi konular belki de her devirde kendisine önemli yer bulmuştur. Balıkesir’de Osmanlı’nın son dönemlerinde eğitim alanında atama ve tayin işlemleri ve personel hareketlerinin oldukça canlı olduğu görülmektedir.

Meclis-i Umûmi tarafından hane sayısına göre köylere öğretmen atamaları kararlaştırılmıştır. 1331 (1915-1916) yılında yüz elli haneden fazla otuz beş köy için ve R. 1332 yılında yüz haneden fazla yetmiş köy için ve R. 1333 yılında yetmiş beşten yüz haneye kadar olan yetmiş dört köy için ve R. 1334 yılında elli haneden fazla yüz kırk bir köy için birer öğretmen tayini kabul edilmiştir. R. 1335 senesinde seksen beş köy mektebinin tam kadrolu bir hâle getirilmesinden vazgeçilmiş ve o sene kırktan elli haneye kadar olan doksan köye birer öğretmen tayin olunması kararlaştırılmıştır.

Balıkesir’in kazalarından Balya’da 150 haneden fazla köye öğretmen tahsisatı konulduğundan dolayı icrası gereği, Balya’da tam kadrolu mektepler için ikişer ve birer hademe tahsisatı konulduğu, Burhaniye’nin Dere-i kebir köyüne bir kız öğretmeni tayin edildiği, Giresun’a (Savaştepe) bir kız öğretmeni verildiği, İptida Mektepleri’nde Kur’an-ı Kerim talim eden öğretmenlerin nitelikli olmasının sağlanması ve gerekli tayinlerin yapılması talebi ve üç Tedrisat-ı İptidaiye müfettişi tayininin gerçekleştirileceği kararlaştırılmıştır. Adı geçen öğretmen atamalarına ek olarak birçok farklı okula farklı ders öğretmenlerinin atamaları gerçekleştirilmiştir.²³

1915 yılında Balıkesir’in eğitim hayatı için oldukça önemli bir gelişme yaşanmıştır. Eserleriyle ve eğitim alanındaki önemli çalışmalarıyla başarılı bir eğitimci olan Sabri Cemil Bey, Şam Sultani Müdürü iken Balıkesir Liva Maarif Müdürlüğüne tayin olmuş ve 17 Nisan’da Balıkesir’deki görevine başlamıştır. Burada görev yaptığı kısa zaman diliminde başarılı

²¹ Adı geçen müsamerelerin içerik ve uygulanışına dair ayrıntılar için bk. KG, Nr. 66/2-4, 24 Temmuz 1915; 73/2, 13 Eylül 1915; 71/8, 30 Ağustos 1915.

²² Bu konularla ilgili haberlerin geçtiği gazete sayı ve sayfaları ise konu sırasına göre şu şekildedir: 36/3, 37/5, 38/3, 40/2, 40/3, 40/10, 41/6, 42/2, 46/3, 46/4, 46/4, 46/4, 46/4, 47/1, 47/3, 48/5, 50/6, 50/8, 52/4, 52/4, 52/5, 52/8, 53/5, 54/3, 57/4, 64/4, 69/4, 73/3, 46/3, 73/3-4, 73/4, 74/1, 76/3, 76/3, 76/3, 77/5, 83/3, 83/7, 88/2, 88/2, 40/9, 41/10, 42/10, 48/6, 51/8, 54/6, 54/6, 54/6, 54/6, 75/3, 83/4, 59/4, 63/4, 73/4, 43/1, 79/1, 72/3, 72/4, 88/2, 70/7.

²³ Balıkesir, kaza ve köylere yapılan öğretmen atamalarına dair haber ayrıntıları için bk. KG, Nr. 36/3, 28 Aralık 1914; 40/2, 25 Ocak 1915; 40/3, 25 Ocak 1915; 46/4, 8 Mart 1915; 46/4, 8 Mart 1915; 46/4, 8 Mart 1915; 46/4, 8 Mart 1915; 47/1, 15 Mart 1915; 47/3, 15 Mart 1915.

çalışmalar yapar Sabri Cemil Bey'in, 27 Aralık tarihli bir haberde İzmit Sancağı Maarif müdüriyetine tayin edildiği ve Maarif Nezaret-i Celilesi'nce halefi gelinceye kadar göreve vekalet etmesi talimatı verilmiştir. Sabri Cemil Bey'in yaklaşık dokuz ay Balıkesir'de Maarif Müdürü olarak görev yaptığı tespit edilmiştir.²⁴

Bandırma Numune Mektebi müdürlüğüne Rahmi Bey tayin olmuştur. Eşya ve terbiye-i bedeniye dersleri Rahmi Bey'e verilmiş ve yüksek derece musâhabât, tarih ve coğrafya öğretmenliğinin yanı sıra müdür muavinliğine sabık ikinci muallim Hasan Tahsin Efendi, ilk derece Türkçe dersleri grubu öğretmenliğine sabık birinci muallim Râci Efendi, Kur'an ve Malumat-ı Diniye grubu öğretmenliğine Müftü Abdürrahim Efendi; orta ve yüksek derece Türkçe grubu öğretmenliğine Dârülfünun mezunlarından Hüseyin Şevki Efendi; hesap, hendese öğretmenliğine sabık merkez İrfan Mektebi ikinci muallimi Mustafa Efendi; resim, elişleri, musiki muallimliğine sabık üçüncü muallim Hulûsi; Fransızca öğretmenliğine önceki öğretmen Şerefeddin Efendi ile Kemal Bey; yazı öğretmenliğine sabık muallim Mehmed Ali Efendiler tayin olunmuşlardır.

Merkez-i liva ile Balya ve Sındırgı kazaları müfettişliğine encümen-i liva önceki azalarından Servet Efendi; Edremit, Burhaniye, Ayvalık mıntıkası müfettişliğine Sultani Mektebinden Şükrü Efendiler tayin olunmuşlardır. Ayrıca Armudabad nahiyesi Rüşdiye öğretmeni Zeynel Abidin Efendi Mekteb-i Sultani müdülüğüne²⁵ tayin olunmuştur.²⁶

Midhat Paşa İptidaisiyle üç sınıflı Fatma Sultan İbtidaisi Kız Mekteplerinin kadın öğretmen ve hizmetli tayinlerine dair bir haberde mektebin personel kadrosu da yer almaktadır.²⁷ Midhat Paşa İptidaiyesi Kız Mektebinin personel kadrosu aşağıdaki tabloya çıkarılmıştır:

Adı	Görevi	Durumu
Hamdiye Hanım	Devre-i âliye birinci muallimesi	İbkaen (devamlı)
Münhal	Devre-i âliye birinci muavinesi	“
Matmazel Eklantik	Nakış muallimesi	“
Aişe Molla	Devre-i âliye hademesi	“
Sabriye Hanım	Devre-i ûlâ muallimesi	“
Hafize Vefika Hanım	Devre-i âliye birinci muavinesi	“
Hafize Kâmile Hanım	Devre-i âliye ikinci muavinesi	“
Rahime Kadın	Devre-i âliye hademesi	“

Fatma Sultan İbtidaiyesi İnâs Mektebinin personel kadrosu da şu şekildedir: Emine Hanım (Devre-i ûlâ muallimesi), Aişe Hanım (Devre-i ûlâ muavinesi), Fatma Hanım (Devre-i ûlâ ikinci muavinesi), Hasna Hanım (Devre-i ûlâ hâdemesi).

Maarif Nezâreti tarafından Liva Dârulmuallimîn müdür yardımcılığına Ali Celâlî atanmıştır. Bununla birlikte Dârulmuallimîn'de verilen bazı derslerin öğretmenliklerine de atamalar gerçekleştirilmiştir. Ayrıca münhal olan Balıkesir, Balya, Sındırgı kazaları tedrisât-ı ibtidâiyye müfettişliğine Kepsut Devre-i Âliye muallimi olan İsmail Hakkı ve Ayvalık,

²⁴ Sabri Cemil Bey'in önce Balıkesir'e, Balıkesir'den de İzmit'e tayin olunması durumu ile ilgili haber detayları için bk. KG, Nr. 50/6, 05 Nisan 1915; 52/8, 19 Nisan 1915; 88/2, 27 Aralık 1915.

²⁵ Muid: Eskiden medreselerde okutulan dersleri ders saatlerinin dışında talebeye tekrarlamakla görevli olan müderris yardımcısı, müzâkereci, asistan [1908'den sonra kısa bir süre, sultânî öğretmenlerine yardımcı olan kimselere de bu isim verilmiştir] (Kubbealtı Lugatı, 2023)

²⁶ Bandırma Numune Mektebi, Merkez-i liva ile Balya ve Sındırgı kazaları müfettişliği ve anılan diğer atamaların haber detayları için bk. KG, Nr. 50/8, 05 Nisan 1915; 52/4, 19 Nisan 1915; 69/4, 16 Ağustos 1915.

²⁷ İlgili haberin detayları için bk. 53/5, 26 Nisan 1915.

Burhaniye, Edremit mıntıkları müfettişliğine de Sındırgı Devre-i Âliye muallimi Yakub Sami Efendiler tayin olunmuşlardır.

Bandırma İdadî Mektebinin yedi yüz kuruş maaşlı Kur'ân-ı Kerim ve Ulûm-ı Diniye muallimliğine mülga Numune İbtidâîsi Ulûm-ı Diniye muallimi Müftü Abdurrahim Efendi, sekiz yüz kuruş maaşlı Türkçe muallimliğine Bilecik İdadîsi Türkçe muallimi Dârulfünun edebiyat şubesinden mezun Ahmed Nuri Efendi, altı yüz kuruş maaşlı tarih ve coğrafya muallimliğine Darulfünun edebiyat şubesi mezunlarından Osman Efendi, dört yüz kuruş maaşlı hüsn-i hat muallimliği inzımâmiyle kâtipliğine Keşan önceki öğretmeni idâdî mezunlarından İsmail Hakkı Efendi, beş yüz kuruş maaşlı terbiye-i bedeniye, resim, el işleri, gınâ muallimliğine mülga Numune İbtidâîsi muallimlerinden Ahmed Hulusi Efendilerle sekiz yüz kuruş maaşlı Ulûm-ı Riyaziye muallimliğine vekâleten Bandırma sevkiyat reisi Binbaşı Halid Bey tayin edilmişlerdir.²⁸

Balıkesir'in merkezi, ilçe merkezleri ve köylerdeki okulların kadrolarına çok sayıda tayin işlemi gerçekleştirilmiştir.²⁹ Atamaların Eylül itibariyle gerçekleşmesi yeni yıldaki eğitim öğretim dönemine hazırlık olarak değerlendirilmelidir. Yaz ayları itibariyle boş kadrolar belirlenir ve sonbaharın başında da gerekli atamalar gerçekleştirilerek okulların idari ve eğitim kadro açığı giderilmiş olmaktadır. Söz konusu atamaların eğitim süreçleri değerlendirilerek belirli zamanlarda gerçekleştirilmesi, gerekli ölçme ve değerlendirme çalışmalarının önceden yapılması ve önceden halka ilan edilmesi gibi çalışmalar, eğitim faaliyetlerindeki plan ve programların düzenli bir şekilde yürütüldüğünü göstermektedir.

Bazı kadrolar doğrudan bakanlık tarafından yapılmaktadır. Örneğin, Balıkesir Sultanisi'ne ait olan kadro Maarif Nezaret-i Celilesi'nden gelmiştir. Zikredilen kadroya Müdür Halil Bey, Canik Sultanisi Müdüriyetine naklen yerine Şam İkinci Sultanisi müdürü Vasfi Bey tayin olunmuş ve ikinci müdür Ömer Fevzi Efendi -idaredeki başarısızlığından dolayı- bir liva idadisi müdüriyetine tayin olunmak üzere açığa alınarak yerine Ma'mûretü'l-Azîz ikinci müdürlüğünden naklen Mahmud Efendi tayin buyurulmuştur. Bin kuruş maaşlı sermuidliğe Çanakkale sermuidi Behcet Kâmil ve beş yüz kuruş maaşlı muidliğe de yine Çanakkale muidlerinden Yaşar Efendiler tayin edilmişlerdir. Yine Bandırma, Erdek, Gönen mıntıkası tedrisat-ı ibtidai müfettişliğine Edirne Merkez İbtidâîsi muallimlerinden Abdülmecid Sami Efendi tayin olunmuştur. Bununla birlikte Sultanî ikinci müdürlüğünden açıkta kalan Ömer Fevzi Efendi'nin Bergama İdadisi Müdüriyetine tayin olduğu İzmir gazetelerinde yer almaktadır.³⁰ Gerçekleştirilen atama ve tayinlerde idareci ve öğretmenlerin, görevlerindeki performansları bakanlık ya da müdürlükçe dikkate alınmaktadır.

2.1.2. Yaygın Din Eğitimi Alanındaki Atama ve Tayin İşlemleri

Çalışmada din eğitimine dair faaliyetler de eğitim alanına girmesi dolayısıyla, ilgili kısımlara dair belge incelemesi yapılmış ve elde edilen veriler değerlendirmeye tabi tutulmuştur.³¹

Muhtelif yerlerde münhal bulunan cami imamlığı, hatipliği ve müezzinliği kadroları Evkaf Müdürlüğünce gazeteye ilan olarak verilmiştir. Nitekim senelik ücreti iki yüz elli kuruş olan Dinkçiler Mahallesi cami-i şerifi müezzinliği ilanı, münhal olan Sarnıç nahiyesinin Kireç

²⁸ Söz konusu haberin ayrıntıları için bk. KG, Nr. 73/3, 13 Eylül 1915.

²⁹ Eylül 1915'te Balıkesir genelinde eğitim alanında gerçekleştirilen geniş çaplı atama ve tayinlerle ilgili haber detayları için bk. KG, Nr. 73/3-4, 13 Eylül 1915.

³⁰ Maarif Nezareti tarafından gerçekleştirilen söz konusu atamaların haber ayrıntıları için bk. KG, Nr. 76/3, 04 Ekim 1915.

³¹ Cami görevlileriyle ilgili atama ve tayin işlemleri bilgilerinin yer aldığı gazete sayı ve sayfa numaraları şu şekildedir: 40/9, 41/10, 42/10, 48/6, 51/8, 54/6, 54/6, 54/6, 54/6, 75/3, 83/4.

ve Fırt nahiyesinin Paşa köyleri cami-i şerifi hitabet ciheti ilanı, münhal olan Bigadiç nahiyesinin Çam köyü cami-i şerifinin hitabet kadro ilanı, münhal olan Kasaplar Mahallesi cami-i şerifi imameti tayin ilanı, münhal olan Kepsut nahiyesine tâbi Kumlu köyü hitabet ilanı, münhal bulunan Balıkesir'in Kasaplar Mahallesi cami-i şerifi hitabet ilanı, münhal bulunan Korucu nahiyesinin Kümeli köyü camii hitabet ilanı, münhal bulunan Konakpınarı'nın Selimiye köyü camii hitabet ciheti tayin ilanı, Balıkesir'in Mirzabey Mahallesi Yoğurtçu Camii şerifi imameti için tayin ilanı gazete haberlerine yansımış olup, Fırt nahiyesinin münhal olan Karapürçek köyü hitabeti için Teşrinisaninin on beşinci günü sınav yapılacağı bilgileri yer almaktadır.³²

Korucu nahiyesinin Kümeli hatibi Mehmed Efendi Hicaz'da vefat etmiş ve ondan boşalan hatiplik, Kepsud'un Dereli köyündeki cami-i şerifin hitabet, Fırt nahiyesinin merkezinde Han Mahallesi cami-i şerifinin imamet, Balıkesir'in Davudlar köyü cami-i şerifi hitabet, Fırt nahiyesinin Batak karyesinin Çanacık Mahallesi cami-i şerifi hitabet, Hisaralanı karyesi cami-i şerifinin hitabet kadrolarının ilan olunduğu ve yukarıdaki isimleri yazılı camilerin münhal bulunan kadroları için bu ayın Rûmî on dokuzuncu perşembe günü sınav kararlaştırılmış olduğundan başvuracakların zikredilen günde öğleden önce Liva Mahkeme-i Şer'iyyesi'nin ilgili birimine başvurmaları ilân edilmiştir.³³

Yaygın din eğitimi alanında değerlendirilen cami hizmetlerinin sağlıklı bir şekilde yürütülmesinde, bu hizmetleri yürüten imam ve hatiplerin kadro durumlarının belirli bir plan ve program dâhilinde takip edilmesi ve herhangi bir aksaklığa meydan bırakılmaması oldukça önemlidir. Nitekim zikredilen dönemde münhal bulunan kadrolar için imam ve hatip tayinleri belirli zamanlarda ilan edildiği ve yapılan sınavlarla söz konusu atamaların gerçekleştirildiği görülmektedir. Günümüzde Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı olarak hizmet eden imam hatipler, Osmanlı'nın son döneminde Şer'iyye ve Evkaf Vekâletine bağlı olarak hizmet etmekteydiler. Dolayısıyla tayin işlemleri ve sınavlar için başvuruların Liva Mahkeme-i Şer'iyyesi'ne yapılması istenmektedir. Ayrıca camilerin bulunduğu yerlerin durumuna göre ücret politikasının da değiştiği görülmektedir. Günümüzde 657 sayılı Devlet memurları kanununa tabi olarak her ay maaş alan cami görevlileri, adı geçen dönemde görev yerinin durumuna göre yıllık olarak belirlenen ücretle çalışmaktaydılar.

2.2. Muhtelif İş ve İşlemler

Her dönem ve devirde kuralların dışına çıkan insanları görmek mümkündür. Zikredilen dönemde de bazı uygunsuz faaliyetlerinden dolayı görevinden azledilenler olduğu gibi sınav şartlarına haiz olmadıkları anlaşılanların da kayıtlarının silindiği görülmektedir. Örneğin, Liva Tedrisat-ı İbtidaiye Meclisi, 13 Mayıs 331 Çarşamba günü Maarif Müdürü Sabri Cemil Bey'in başkanlığında toplanarak aldığı kararlarda Balya'nın Orhanlar köyü öğretmen yardımcısı Hasan Fehmi Efendi'nin uygunsuz bazı faaliyetleri sebebiyle öğretmenlikten azline karar verilmiştir. Yine Edremit ziraat öğretmeni olan merkez Koşucınarı mevkiindeki harman makinesi başında bulunan Mehmed Âkif Efendi; tespit edilen yolsuzluğundan dolayı azledilmiştir.³⁴ Liva Tedrisat-ı İbtidaiye Meclisi'nin eğitim öğretimin planlanması ve yürütülmesindeki rolüne ek olarak denetimler sonucunda tespit edilen gayri resmî faaliyetleri de hükme bağladığı görülmektedir.

³² Yukarıda zikredilen yerlerin camilerine atanan cami görevlilerinin atama ve tayin ilanları ve ücretlerine dair haber ayrıntıları için bk. KG, Nr. 40/9, 25 Ocak 1915; 41/10, 01 Şubat 1915; 42/10, 08 Şubat 1915; 51/8, 12 Nisan 1915; 54/6, 03 Mayıs 1915; 75/3, 27 Eylül 1915.

³³ Söz konusu ilanın detayları için bk. KG, Nr. 48/6, 22 Mart 1915.

³⁴ Azledilme işlemlerine dair haber ayrıntıları için bk. KG, Nr. 59/4, 07 Haziran 1915; 70/7, 23 Ağustos 1915.

Eğitimin sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesinde teftiş ve denetimlerin rolü yadsınamaz. Adı geçen dönemde de eğitim kurumlarının, idarecilerin ve öğretmenlerin denetlendiği görülmektedir. Mutat denetimlerin haricinde bazı zamanlarda Mutasarrıf Bey Maarif müdürüyle birlikte okulları denetlerdi. Nitekim Erdek'te yapımına karar verilen Dârüleytam hakkında bazı tetkikatta bulunmak ve o havalıyı teftiş etmek üzere mutasarrıf vekili Kemal Bey'in Maarif Müdürü Sabri Cemil Bey'le birlikte trenle Bandırma'ya giderek, orada gerekli denetimleri yapıp daha sonra merkez-i livaya döndükleri bilinmektedir.

İnsanın fitratında beğenilme arzusu bulunmaktadır. Dolayısıyla görevlilerin kurum amirleri tarafından takdir edilmeleri, yaptıkları başarılı çalışmaların ödüllendirilmeleri, hizmet kalitesinin artırılması için oldukça önemlidir. Bu, aynı zamanda mer'î mevzuatta belirlenmiş bir uygulamadır. Motive edilen çalışanların daha verimli hizmet ettikleri bilimsel olarak da kanıtlanmıştır. Anılan dönemde Balıkesir'de görevinde başarılı olanların başarı belgesiyle taltif edildikleri görülmektedir. Örneğin, Ilıca Mektebi Baş muallim muavini Muhammed Niyazi Efendinin adı geçen mektebin düzen ve tadrifatında gösterdiği üstün gayretlerinden dolayı kendisine takdimname verilmiştir.³⁵

3. Yaygın Din Eğitimi

Genellikle camilerin etrafında şekillenen din eğitimi faaliyetleri toplumun birlik ve beraberliğine önemli derecede katkı sunmakta ve dönemin toplumunun sosyokültürel yönden şekillenmesinde kilit rol oynamıştır. I. Dünya Savaşı yıllarında toplumun millî ve mânevî anlamda motivasyonu ile ortak değerlerin öne çıkarılmasında bu faaliyetler oldukça faydalı olmaktadır.³⁶

Dönemin şartları dikkate alındığında din eğitimine dair icra edilen programlarda milletin millî ve manevî değerlerine oldukça ehemmiyet verildiği görülmektedir. Devlet erkânının katılımları ve milletin yoğun iştirakiyle ordunun muvaffakiyeti ve şehitlerin ruhu için ulema tarafından Buhari-i şerif ve Şifa-i şerif okunur ve hatimler indirilirdi. Aşağı Cami-i şerifte mevlid-i şerif ve dua programı yapılmış, Kepsut nahiyesi merkezinde Meclis-i Umumi azalarından Halil Rıfat Bey tarafından yaptırılan büyük bir caminin açılışını yapmak üzere cuma günü sakal-ı şerif ziyaretiyle mevlid-i şerif ve dualarla program icra edilmiş, adı geçen cami ve minaresinin yapımının sona ermesi dolayısıyla program yapılmıştır. Regaib gecesinde bütün cami ve minareler süslenmiş ve ordunun muzaffer olması için dualar edilmiş, Miraç gecesinde halk ibadethanelere koşarak âlem-i İslam'ın kurtuluşu için dualar etmiştir. Oruç ayı Ramazan'a dair bir yazı kaleme alınmıştır. Müslümanların bütün vakitlerini ibadete, yardımlaşmalara bağladığı, halkın küme küme mukabelelere, teravihlere, dualara koştuğu canlı bir ortam oluşturulmuştur. Meclis-i Umumî Abdulgafür Efendi tarafından yapılan dua ile açılmıştır.³⁷

Yukarıda zikredilen veriler, camilerde gerçekleştirilen hizmetlerin toplum için ne kadar önemli olduğunu ortaya koymaktadır. I. Dünya Savaşı yıllarında halkın moral ve motivasyona ihtiyacı vardır. Dönemin toplumunun muhafazakâr bir anlayışa sahip olduğu değerlendirildiğinde konunun önemi daha da artmaktadır. Cami inşaatlarının hızla devam etmesi, dini gün ve gecelerde halkın yoğun katılımlarıyla programların icra edilmesi ve Meclis-i Umumî'nin dualarla açılışının yapılması bunu göstermektedir. Toplumun bu ortak bilinç ve

³⁵ İlgili haberin detayları için bk. KG, Nr. 88/2, 27 Aralık 1915.

³⁶ Yaygın din eğitimi ile ilgili haberlerin yer aldığı sayı ve sayfa numaraları şu şekildedir: 37/2, 46/5, 55/1, 57/1, 60/1, 64/1, 64/8, 65/4, 84/1, 39/2.

³⁷ Zikredilen programların haber detayları için bk. KG, Nr. 37/2, 04 Ocak 1915; 46/5, 8 Mart Ocak 1915; 55/1, 10 Mayıs 1915; 84/1, 22 Kasım 1915; 57/1, 24 Mayıs 1915; 60/1, 14 Haziran 1915; 64/1, 12 Temmuz 1915; 39/1, 18 Ocak 1915.

hareketi beraberinde sağlam bir birlik ve beraberlik ruhunu da canlı tutmuş ve Cihan harbinde de memleketimizin kurtuluşuna zemin hazırlamıştır.

4. İdari ve Mali İşler

Eğitim kurumlarının giderleri ve eğitimci kadroların ücretleri eğitimin sağlıklı yürütülmesi için en önemli bölümlerden birisini oluşturur. Günümüzde olduğu gibi geçmişte de eğitim giderleri konusunda oldukça ayrıntılı çalışmalar yürütülmüştür. Çalışmanın bu kısmında mektep bütçeleri, maaş ve maaşlar için tahsis edilen bütçe, harcırahlar, burs ya da eğitime destekler ve Tedrisat-ı İbtidaiye Vergisi'ne dair haberler yer almaktadır.³⁸

Meclis-i umumi heyetince geçen seneki toplantıda düşünülen kararların; maarif, nafia, umur-ı ziraiye ve baytariye, umur-ı ticariye ve iktisadiye, umur-ı idare ve belediye, taksimat-ı mülkiye ve hususat-ı sıhhiyeye taalluk etmek itibariyle başlıca yedi kısmın bütçe giderleri değerlendirilmiştir. Balıkesir genelinde mekteplerin genelindeki maddi ihtiyaçlar karşılanmaya çalışılmıştır. Bunun için de Maarif bütçesi oluşturulurken bu ihtiyaçlar göz önünde bulundurulmuştur. O dönemde mekteplerin genel iş ve işlemleri için Liva genel meclisi tarafından bütçe giderleri ve tahsisatları konusunda ciddi çalışmaların yapıldığını görülmektedir. Bütçe toplantı kararları incelendiğinde savaşın da etkisiyle mektep bütçelerinde daralmanın yapıldığı, giderlerin daha hesaplı yapılmasına dair tedbirlerin alınmaya çalışıldığı gözlenmektedir. Bununla birlikte bütçe belirlenirken ve tahsisat ayrılırken israfa düşülmemesi noktasında tedbirlerin de alındığını söylemek mümkündür. Özellikle yeni yapılan mektepler için önemli bir bütçe ayrıldığı anlaşılmaktadır.

İdari ve mali işlerin en önemli kalemlerinden birisi de eğitim alanında istihdam edilmiş olan görevlilerin maaş tahsisatlarıdır. Nitekim vilayet genelinde bulunan mekteplerin, başta yatılı Dâru muallimîn ve İdadi Mektebi gibi yapılacak olan okullar ve bütün bu mekteplerde istihdam edilenlerin maaşları ve masrafları, Dâhiliye Nezaret-i Celilesi'nin mekâtib-i iptidaiye müfettişleri, ketebe ve hademe tahsisatının özel bütçeye dâhil edilmesi, İptidaiye mekteplerinde çalışan hademelerin maaşlarının artırılması ve Maarif dairesi için tayini gereken ketebe ve hademe maaşlarının bütçeye dâhil edilmesi, Kepsut'ta tesis edilecek Çiftçilik Mektebinin maaşları ve masrafları, Edremit İdadisi için bir senelik ve Bandırma İdadisi için de eğitim döneminin başından itibaren altı aylık olmak üzere maaş tahsisatı, Bandırma İdadisi Ulûm-i Diniye muallimliği maaşı Maarif Nezaret-i Celilesi'nin talimatları gereği iki yüz kuruşa indirildiği gibi mali iş ve işlemler dikkati çekmektedir.³⁹ İdari kadronun, öğretmenleri, okullarda hizmet eden hademe ve ketebenin ayrı ayrı maaş ve masraflarının bütçeye dâhil edilmesi çalışmalarının ayrıntılı ve planlı bir şekilde yapılması, dönemin ekonomik zor şartları düşünüldüğünde eğitime verilen değeri göstermesi açısından oldukça manidardır.

Maaşların ekonomik zorluklar ya da görevin durumuna göre artırılmasının talep edildiği görülmektedir. Merkez-i liva iptidai mektepleri bevvablarının maaşlarına zam verilmesine dair talepleri hakkında ve Balıkesir Numune Mektebi resim hocası Agop Efendi'nin -maaşının arttırılması hakkında- verdiği dilekçeye dair haberleri buna örnek gösterilebilir. Ayrıca

³⁸ Bu bağlamda yer alan gazete sayı ve sayfaları konu sırası itibariyle şu şekildedir: 39/2-4, 42/2, 43/1, 43/4, 46/4, 46/4, 46/5, 46/5, 47/1, 48/1-4, 49/8, 51/3-4, 53/1, 53/1, 54/3, 54/3-4, 60/1, 39/2-4, 40/2, 40/3, 42/2, 43/1, 43/2, 43/4, 46/3, 46/3, 51/3-4, 53/2, 76/3, 86/4, 46/2, 47/1, 39/7, 43/4, 78/3, 40/2, 46/3, 83/3 şeklindedir.

³⁹ Eğitim alanında istihdam edilmiş olan görevlilerin maaş tahsisatlarına dair haber ayrıntıları için bk. KG, Nr. 39/2-4, 18 Ocak 1915; 40/2, 18 Ocak 1915; 46/3, 08 Mart 1915; 51/3-4, 12 Nisan 1915; 53/2, 26 Nisan 1915; 76/3, 04 Ekim 1915.

malûliyet ve ihtiyarlık gibi sebeplerle muallimlikten çıkarılan ve emekli maaşı verilmediği için maaşsız kalan hocalara aylık verilmesi kararlaştırılmıştır.⁴⁰

Eğitim bütçeleri oluşturulurken bir eksiklik tespit edildiğinde gerekli müdahalelerde bulunulduğu görülmektedir. Maarif memurları harcırahı olarak bütçeye bir şey konulmamış olduğundan bahisle Hoca Mehmed Bey tarafından memurların harcırahı için 6000 kuruş konulmuş ve müdürlüğe tebliği uygun görülmüş ve muallimlerin harcırahı için bütçeye katkı sunulması kararlaştırılmıştır.⁴¹ Bu adımlar memurların malî hakları ve harcırahları konusunda bütçe görüşmelerinin yapıldığını ve konuya dair çözüm önerilerinde bulunulduğunu göstermektedir.

Eğitim konusu işlenirken günümüzde olduğu gibi o dönemde de eğitime destek mahiyetinde burs konusu, öğrencilerin eğitim ya da diğer masraflarına katkıların yapıldığı anlaşılmaktadır. Bursa Ziraat Mektebinde tahsil gören yedi talebenin masraflarının Özel İdare'den ödemeleri yapılmıştır. Sultani Mektebinde yapılan müsamerelerden elde edilen hasılatın belirli bir miktar askere giden muhacir ve kimsesiz talebenin zarurî masraflarını gidermek üzere dağıtılması mutasarrıflıkça uygun görülmüş ve otuz altı öğrenciye 1930 kuruş verilmiştir. Dönemin ağır şartlarına rağmen eldeki dar imkânlarla maddi durumu iyi olmayan öğrencilerin ihtiyaçlarının giderilmeye çalışıldığı ve özellikle askere giden ihtiyaç sahibi öğrencilere de maddi destek sağlandığı görülmektedir.⁴² Sosyal devlet olmanın bir gereği olarak günümüzde de öğrencilere burs ve yardımların yapıldığı bilinmektedir.

5. Edebiyat

Eğitimin en önemli yapıtaşlarından birisi hiç şüphesiz edebiyattır. Toplumun kültürel kimliğinin oluşumu ve tahkim edilmesinde fevkalade önemli bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda incelen gazete haberlerinde eğitim ve din eğitimine dair yazılar ile piyes yazıları, konferans notları ve muhtelif şiirler dikkati çekmektedir.⁴³

5.1. Yazılar

Bu bölümde gazetede yer alan eğitim ve edebiyat alanına giren yazılar incelenmeye çalışılmıştır. Genel olarak eğitim, yaygın din eğitimi, piyesler, konferanslar, şiirler ve diğer konulara dair yazılar ele alınmaktadır.

5.1.1. Eğitime Dair Yazılar

Osmanlının son döneminde medreselerin ıslahı, eğitim camiasının önemli gündem maddelerinden birisi olmuştur. Özellikle eğitimciler ve Osmanlı aydınları bu konuda ciddi araştırmalar yapmışlar, teklif ve önerilerini sunmuşlar ve görüşlerini dile getirmekten çekinmemişlerdir. Yazarlar da yayımladıkları kitap, makale ve yazılarında bu konuya dair düşünce ve fikirlerini açıklamışlardır. Nitekim Dârü'l-hilâfeti'l-aliyye Medresesi hakkında bir yazı kaleme alan Sîretî, medreselerin ıslahına dair görüşlerini bu yazısında ayrıntılarıyla kaleme almıştır.⁴⁴

⁴⁰ Maaş artırılması talepleri ve emekli maaşı bağlanmasına dair haber detayları için bk. KG, Nr. 40/3, 18 Ocak 1915; 43/1, 15 Şubat 1915; 43/4, 15 Şubat 1915.

⁴¹ İlgili haber ayrıntıları için bk. KG, Nr. 46/2, 08 Mart 1915; 47/1, 15 Mart 1915.

⁴² İhtiyaç sahibi öğrencilere yönelik sağlanan maddî yardım haber detayları için bk. KG, Nr. 39/7, 18 Ocak 1915; 78/3, 18 Ekim 1915.

⁴³ Bu bölümde yer alan gazete sayı ve sayfaları konu sırasına göre şu şekildedir: 52/1, 63/4-6, 65/1-2, 66/6, 67/5, 68/6-7, 69/1-3, 69/4-5, 73/4, 76/1, 77/2-3, 85/1-2, 89/3-4, 41/1, 57/1, 60/1, 64/1, 65/6, 66/1-2, 67/1-2, 67/6, 68/1-3, 68/7, 74/3-4, 75/3-5, 66/6-8, 67/7-8, 74/1-2, 74/5-6, 75/3-5, 78/3-5, 76/2-3, 77/3-4, 78/1, 79/1-2, 80/4, 81/1-2, 84/3, 85/2, 86/1-2, 41/1, 58/1, 64/1, 66/1, 68/2, 80/1.

⁴⁴ Sîretî'nin, medreselerin ıslahı konusundaki görüşlerini kaleme aldığı yazı için bk. KG, Nr. 52/1, 19 Nisan 1915.

Maarif Müdürü Sabri Cemil Efendi, Balıkesir’de yaklaşık dokuz ay görev yapmış ve gerek gazetede yayımlanan yazı ve şiirleriyle ve gerekse eğitim alanındaki idari faaliyet ve çalışmalarıyla Balıkesir’in eğitim hayatında önemli isimlerden olmuştur. Sabri Cemil Bey’in Karesi gazetesinde de yazı ve şiirleri yer almıştır. Yazı ve şiirlerinde genel olarak ahlak, eğitim içerik, yöntem ve teknikleri, okul ve öğretmenlerin görevleri gibi konuları ele almıştır. Nitekim onun tarafından kaleme alınan “Mektep Muhâzaraları”, “İslâmiyet ve Medeniyet”, “Mektebin Vazifesi”, “Az ve İyi” ve “Mekteplerimizde Meskenet ve Çare-i İzalesi” adlı eğitime dair yazıları hem eğitim camiasının hem de toplumun eğitilmesinde önemli katkılar sunmuştur.⁴⁵

M. Celaleddin gazetede seri yazılar yazmıştır. “İlim” başlığı ile bir yazı dizisi kaleme almış olan M. Celaleddin, ilim kavramını derinlemesine izah etmeye çalışmıştır. “İlim” başlıklı yazı dizisi dört yazıdan oluşmuş ve her hafta bir yazı ile gazetede yerini almıştır. “İlim” (Musâhabe: 1), “İlim” (Musâhabe: 2), “İlim” (Musâhabe: 3) ve “İlim” (Musâhabe: 4) başlıklı makalelerden oluşmaktadır. Bununla birlikte Encümen-i Liva azasından Burhaniyeli Hoca Mehmed tarafından kaleme alınan “Kız Çocuklarının Tahsili” başlıklı yazı, Nüzhet Nebil tarafından kaleme alınan “Ne Gördüm? Muallimlerle Hasbihal” ve “Ne İşittim? Muallimlerle Hasbihal” adlı makaleleri de toplumun ilim ve irfan dünyasına katkı sunmuşlardır. Yazıların muhataplarına odaklanıldığında Karesi gazetesinin toplumun farklı kesimlerine hitap ettiği anlaşılmaktadır. Nitekim yazıların bir kısmı toplumun geneline hitap ederken, bir kısmı çocuklara bazıları da öğretmenlere yönelik kaleme alınmışlardır.⁴⁶

5.1.2. Yaygın Din Eğitime Dair Yazılar

Yaygın din eğitimi alanında gerçekleştirilen faaliyetlere, gazetede yazıların da önemli katkı sunduğunu söylemek mümkündür. Camilerde ve müsamerelerde çeşitli vesilelerle birtakım etkinliklerin yanı sıra gazetede yayımlanmış yazılar da toplumdaki manevî ruhun beslenmesinde önemli rol oynamıştır. Dini gün ve gecelerde özellikle Mevlid gecesi, Regâib gecesi, Mi’rac gecesi, Ramazan ve muhtelif vaazlara dair gibi yazılar kaleme alınmış, adı geçen dinî geceler hakkında genel bilgiler toplumla paylaşılmıştır. Böylece halkın bu manevi geceleri de kutlanmıştır.⁴⁷

İnsanların iyiye ve güzele olan ihtiyacı her devrin en temel ihtiyaçlarından. Özellikle eğitimciler ve toplumun ahlaki sorumluluğuna sahip olan aydınların en önemli gündemlerinden biri halkın ahlak anlayışı olmuştur. Toplumun ahlaki yönden aydınlatılmasının bir aracı da yazıdır. Nitekim aynı kaygılardan olsa gerek Encümen-i livâ azasından Burhaniyeli Mehmed Hoca da “Ahlak” başlığında bir yazı dizisi kaleme almıştır.⁴⁸ Bu yazılarda genel olarak ahlak kavramını açıklamış ve ahlakın önemini vurgulamaya çalışmıştır. Özellikle çocukların ahlaklı bireyler olarak yetiştirilmesi konusunda bazı tavsiyeler vermiştir. Yazıların birbirinin devamı ve birbirini tamamlar nitelikte olduğu söylenebilir.

⁴⁵ Sabri Cemil Efendi tarafından kaleme alınan yazıların ayrıntıları için bk. KG, Nr. 63/4-6, 05 Temmuz 1915; 65/1-2, 19 Temmuz 1915; 69/1-3, 16 Ağustos 1915; 85/1-2, 06 Aralık 1915; 89/3-4, 03 Ocak 1916.

⁴⁶ M. Celaleddin, Burhaniyeli Hoca Mehmed ve Nüzhet Nebil tarafından kaleme alınan yazıların detayları için bk. KG, Nr. 66/6, 24 Temmuz 1915; 67/5, 02 Ağustos 1915; 68/6-7, 08 Ağustos 1915; 69/1-3, 16 Ağustos 1915; 73/4, 13 Eylül 1915; 76/1, 04 Ekim 1915; 77/2-3, 11 Ekim 1915.

⁴⁷ İlgili yazıların içerikleri için bk. KG, Nr. 41/1, 01 Şubat 1915; 57/1, 24 Mayıs 1915; 60/1, 14 Haziran 1915; 64/1, 12 Temmuz 1915.

⁴⁸ Burhaniyeli hoca Mehmed tarafından kaleme alınan Ahlak başlıklı yazı dizisinin içerikleri için bk. KG, Nr. 65/6, 19 Temmuz 1915; 67/1-2, 02 Ağustos 1915; 68/7, 08 Ağustos 1915.

Sîretî tarafından kaleme alınan “Vaazlar Nasıl Olmalıdır?” başlıklı makale, yazı dizisi şeklinde kaleme alınmıştır.⁴⁹ Özellikle imamlar için yol gösterici olacak niteliktedir. Bu yazılarında Sîretî, vaazların içerik, yöntem ve tekniklerine dair oldukça önemli tavsiyelerde bulunmaktadır. Vaazların etkisinin artırılmasına dair sunduğu görüşler günümüzde de dikkat edilmesi gereken maddeler olarak ifade edilebilir. Sîretî her ne kadar vaaz edenlere yönelik kaleme almış gibi görünse de zımnen topluma da vaazlar konusunda mesaj vermiş olmaktadır. Söz konusu yazılar içerdiği mühim bilgilerle ahlâkî ve irfânî anlamda halka din hizmeti sunan görevlilerin motivasyonunu artırdığı ve eğitim alanına önemli bir katkı sunduğu ifade edilebilir.

5.1.3. Piyes, Konferans ve Şiirler

Hem eğitim çevrelerinin hem de toplumun eğitim seviyesinin artırılmasında ve nitelikli hale getirilmesinde oldukça önemli işlevi olan piyes, konferans ve şiirlere dair yazıların gazete sayfalarına yansdığı görülmektedir. Maarif Müdürü Sabri Cemil tarafından kaleme alınan piyes notları genellikle mektep öğrencileri tarafından müsamerelerde halkın karşısında temsil ediliyor, halkın savaş günlerinde millî ve manevî yönden motivasyonunu yükseltiyor ve sanatsal faaliyet olarak halkın beğenisini kazanıyordu. Bu dönemde eğitimde Türk-İslam sentezinin yoğun bir şekilde işlendiği görülmektedir (Alkan, 2004: 201). Kaleme alınan şiirler de müsamerelerde genellikle mektep talebeleri tarafından icra edilmekteydi. Şiirlerin konuları vatan, bayrak, cesaret gibi millî ve manevî duygular şeklindedir. Bununla birlikte verilen konferanslara halkın oldukça yoğun bir şekilde katılım sağladığı görülmektedir.

Maarif Müdürü Sabri Cemil Bey tarafından kaleme alınan “Kafkasya Yolunda” adlı piyes metni üç bölüm şeklinde, “Bomba Tepesi” adlı piyes metni de iki perde halinde Karesi gazetesinin muhtelif sayılarında yayımlanmıştır.⁵⁰ Piyeslerin, yayımlandığı dönemin şartlarına kayıtsız kalmadığı ve savaştan olumsuz etkilenen toplumun, zafer duygularını okşayacak nitelikte kaleme alındığı görülmektedir. Piyeslerde öğrenciler tarafından genellikle düşmanla savaş sahneleri canlandırılır ve Osmanlı askerlerinin cesaret ve kahramanlıkları vurgulanırdı. Vatan için yapılan fedakârlıklara değinilirdi. Oyunların sonunda genellikle zafer elde edilir ve marşlarla bu zafer sahneleri kutlanırdı. Halkın yediden yetmişe büyük bir ilgiyle takip ettiği oyunlar genellikle açık hava sahnelerinde ve okul bahçelerinde gerçekleştirilen müsamerelerde sergilenirdi.

Dersaadet Dârulmuallimîn muallimlerinden İsmail Hakkı Bey’in konferansları da o dönemde hayli dikkat çeken eğitim faaliyetleri içerisinde değerlendirilmelidir. Konferanslar muhtelif okullarda ve yurtlarda verilmiş, ilgiyle takip edilmiş ve yoğun katılımlarla gerçekleştirilmiştir. İsmail Hakkı Bey tarafından Balıkesir’de Sultânî Mektebinde iki konferans verilmiş olup Dârulmuallimîn Tatbikat Mektebi muallimleri tarafından Konferansa dair notlar tutulmuştur. Okuma Yurdunda vermiş olduğu Konferans yazıları gazetenin 11 Ekim ve 18 Ekim nüshalarında yayımlanmıştır. İsmail Hakkı Bey Okuma Yurdu’nda “Maarif ve Terbiye” konferansları da vermiş ve bu konferanslara ait yazılar da 25 Ekim ve 1 Kasım nüshalarında yayımlanmıştır. Bununla birlikte Sultani Bahçesinde verdiği “Millî Terbiye” Konferansının kısımları da 8 Kasım, 29 Kasım ve 6 Aralık nüshalarında kendine yer bulmuştur. İsmail Hakkı Bey vermiş olduğu konferanslarda eğitimcilere ve öğrencilere özel tavsiyelerde bulunmuş ve

⁴⁹ Sîretî tarafından kaleme alınan anılan yazı dizinin detayları için bk. KG, Nr. 66/1-2, 24 Temmuz 1915; 67/1-2, 02 Ağustos 1915; 68/1-3, 08 Ağustos 1915.

⁵⁰ Sabri Cemil Bey tarafından kaleme alınan ve üç bölüm halinde yayımlanan “Kafkasya Yolunda” adlı piyes metinleri için bk. KG, Nr. 74/5-7, 20 Eylül 1915; 75/3-5, 27 Eylül 1915; 78/3-5, 18 Ekim 1915. İki bölüm halinde yayımlanmış olan “Bomba Tepesi” adlı piyes metinleri için bk. KG, Nr. 66/6-8, 24 Temmuz 1915; 67/7-8, 02 Ağustos 1915.

eğitimin nitelikli hale getirilmesine dair bilgiler sunmuştur. Konferanslarının eğitim camiasında ilgi uyandırdığı görülmektedir.⁵¹

Dönemin en etkili eğitim faaliyet ve etkinliklerinden birisi de şiirlerdir. Özellikle savaş ortamlarında şiirin duyguya hitap eden yönüyle oldukça etkili olduğu söylenebilir. Gazetede yer alan şiirlerin neredeyse tümü Maarif Müdürü Sabri Cemil Efendi tarafından yazılmıştır. Çocuklara yönelik kaleme alınmış olan “Al Sancağıma” ve “Osmanlı Vatanı” adlı şiirleri, “Gazi Ramazan” ve “10 Temmuz!” gibi şiirler hem gazete aracılığıyla toplumla paylaşılmış ve savaşın canlı bir şekilde gündem olduğu bir dönemde millî şuurun canlı tutulmasına önemli derecede katkı sunmuş hem de okul müsamerelerinde şiir okuma etkinlikleri ile eğitim faaliyetlerinde önemli bir rol üstlenmiştir. Şiirler hem icra edici olarak öğrencileri hem de dinleyici olarak halkı oldukça etkiliyordu. Dolayısıyla topyekûn bir birlik ve beraberliğin pekiştirilmesinde önemli katkısının olduğu ifade edilebilir.⁵²

6. Müteferrik (Diğer Konular)

Müteferrik konular, çalışmanın diğer başlıkları altına alınamayan ve müstakil de olsa veri içeriği itibariyle çalışmaya yansıtılması önemli görülen konulardan oluşmaktadır. Bu bağlamda eğitim faaliyetlerine dolaylı katkı sunan kütüphane, Mevlevîhâne, müze gibi konulardan oluşmaktadır.⁵³

Somalı Hâfız Efendi Kütüphanesinin umumi kütüphane olarak kullanılırken buna ek olarak Balıkesir’de bir umumi kütüphane inşa edilmesi kararlaştırılmıştır. Balıkesir’de yapımı kararlaştırılıp keşif yaptırılan umumi kütüphane inşaatına başlanmak üzere Somalı Hacı Hafız Cemil Efendi mutemet tayin olunmuştur. Balya üst devre Fikret mektebinde tesis edilen kütüphaneye birtakım teberrullarda bulunulmuş olup, eserleri hediye eden kişilerin isimleri de gazete haberlerine konu edilmiştir. Erdek Kaymakamı Hakkı Baha Bey’in özel gayretleriyle bilhassa gençlere hizmet edeceği ümidiyle Erdek’te bir kütüphane yapılmış ve açılışı yapılarak halkın istifadesine sunulmuştur. Halkın açılan bu kütüphaneye gerek aynî gerekse nakdî bağış yapması konusunda ilanlar verilmiştir. İlan edildikten bir ay sonra Erdek kütüphanesine kitap ve para hediye eden kişilerin isimleri zikredilmiş ve onlara yaptıkları bu bağışlardan dolayı teşekkür edilmiştir. Kütüphaneler konusunda atılan adımlar halk tarafından sahiplenilmiş ve yapılan bu gayretli çalışmalara maddî destek sunulmuştur.⁵⁴

Balıkesir’de bir Mevlevîhâne Medresesi’nin olduğu bilinmektedir. “Mevlevîhâne Yangını” olarak kayıtlara geçen bir olay (M. 11 Mart 1915) perşembe gecesi sabaha karşı Mevlevihane Medresesinin üst katından yangın çıkmış, söndürme çalışmalarına rağmen dört odası ile bir dershanesi yanmış ve sonrasında yangının tamamen söndürülmüştür.⁵⁵ Söz konusu medrese Sultan IV. Murad Han vezirlerinden Balıkesirli İlyas Paşa tarafından Mevlevîhane olarak yaptırılmıştır.

⁵¹ İsmail Hakkı Bey tarafından verilen konferans notlarına dair bk. KG, Nr. 74/1-2, 20 Eylül 1915; 76/2-3, 04 Ekim 1915.

⁵² Sabri Cemil Bey’in gazetede yayımlanmış olan şiirleri için bk. KG, Nr. 58/1, 31 Mayıs 1915; 64/1, 12 Temmuz 1915; 66/1, 24 Temmuz 1915; 68/2, 08 Ağustos 1915.

⁵³ Söz konusu haberlerin geçtiği sayı ve sayfa numaraları konu sırasına göre şu şekildedir: 43/2, 45/4, 50/5, 54/2, 84/2, 86/6, 47/5, 73/3, 37/8, 66/1, 37/1.

⁵⁴ Kütüphane yapım aşamaları ve bağışlar konusunda haber ayrıntıları için bk. KG, Nr. 43/2, 15 Şubat 1915; 54/2, 03 Mayıs 1915; 84/2, 29 Kasım 1915; 45/4, 01 Mart 1915; 50/5, 05 Nisan 1915.

⁵⁵ Mevlevîhâne yangını haber detayları için bk. KG, Nr. 47/5, 15 Mart 1915.

Sonuç

Çalışmada 1915 yılı Karesi gazetesinde yayımlanmış olan haberler taranarak, eğitime ilgili 296 haber belirlenmiş ve detaylı bir analiz gerçekleştirilmiştir. Anılan senede yayımlanmamış olan 15 Kasım ve 20 Aralık nüshalarının haricinde haftalık olarak yayımlanan toplam 51 gazete nüshası incelenmiş ve elde edilen bulgular değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Verilerin analizi neticesinde haberler kategorize edilmiş, ana ve alt başlıklar oluşturulmuştur.

Gazete haberlerinin incelenmesi sonucunda, eğitimin neredeyse bütün alanlarına nüfuz eden bir konu çeşitliliğinin olduğu görülmektedir. Bu bağlamda yedi ana başlık meydana gelmiştir: Eğitim Kurumları (Mekteplere Dair İş ve İşlemler), Eğitim İçeriği ve Metodoloji, Personel İşlemleri, Yaygın Din Eğitimi, İdari ve Mali İşler, Edebiyat, Müteferrik (Diğer Konular). Bunların alt başlıkları olarak da Mektep İnşa Faaliyetleri, Bina (Kiralama ve Bağış), Mektep Açılması İşlemleri (Mektep İhdası), Mektep Kayıt İşlemleri, Mektep ve Öğrenci Sayıları, Atama ve Tayin İşlemleri, Maarif Alanındaki Atama ve Tayin İşlemleri, Yaygın Din Eğitimi Alanındaki Atama ve Tayin İşlemleri, Muhtelif İş ve İşlemler, Yazılar, Eğitime Dair Yazılar, Dini Eğitime Dair Yazılar, Piyes, Konferans ve Şiirler. Bu başlıklar altında haber içerikleri ve ayrıntıları çalışmaya yansıtılmıştır.

Bulgulara göre, söz konusu dönemde Karesi’de eğitim alanında ciddi faaliyetlerin deruhte edildiği, Dârulmuallimîn, Dârulmuallimât gibi öğretmen yetiştirme okullarının ihdas edildiği, vilayet genelinde okullaşma oranlarının yükseltilmesi adına imar ve inşa faaliyetlerinin hızlı bir şekilde yürütüldüğü görülmektedir. Mevcut okullara sınıf eklenmesi, yeterliliğinin artırılması çalışmaları yapılmıştır. Bu çalışmalardan Mutasarrıf ve Maârif müdürü başta olmak üzere idarecilerin süreci hassasiyetle takip ettiği, halkın da kurumların gelişmesine maddî ve manevî yönden destek olduğu anlaşılmaktadır.

Okulların faaliyetleri arasında müsamerelerin önemli bir yer teşkil ettiği söylenebilir. I. Dünya Savaşı’nın olduğu bir dönem olması dolayısıyla halkın moral ve motivasyonunun en üst seviyede tutulması önemliydi. Bu bakımdan müsamereler, toplum psikolojisinin desteklendiği kıymetli faaliyetlerinden birisidir. Müsamerelerde fener alayları, şiir dinletileri, tiyatro gösterileri, marşlar ve etkili konferanslar verilmekteydi. Özellikle Maârif Müdürü Sabri Cemil Bey’in kaleme aldığı şiirler öğrenciler tarafından solo ve koro ile okunmakta ve yine kaleme almış olduğu “Bomba Tepesi” ve “Kafkasya Yolunda” piyesleri, Hacı İlbeyi Numune Mektebi ve Karesi Sultanisi öğrencilerinden teşekkül ettirilen tiyatro ekipleri tarafından sahnelenmekteydi.

Savaşın çetin şartları devam etse de toplumun günlük resmî iş ve işlemlerinin aksamadan devam ettiği görülmektedir. Nitekim eğitim faaliyetleri özelinde bir yandan mektep bina ve inşa faaliyetleri durmaksızın devam ederken diğer yandan mekteplerdeki kadro istihdamı aksamadan sürdürülmüştür. Tayin ve terfi işlemleri, sınavlar, ödüllendirme, azil, teftişler vb. resmî iş ve işlemlerin devlet ciddiyeti içerisinde deruhte edildiği görülmektedir. Eğitim faaliyetleri ve etkinliklerine halk da her yönden önemli derecede katkı sunmaktadır.

I. Dünya Savaşı yılları olmasına rağmen Karesi gazetesi haberlerinin veri analizinde elde edilen bulgulara göre Karesi’de eğitim faaliyetlerinin büyük bir azim ve kararlılıkla devam ettiği, modern eğitim anlayışının kazandırılmaya çalışıldığı, mekteplerin modernizasyonu noktasında çalışmaların yürütüldüğü ve sürecin halkın da katılım ve desteğiyle yürütüldüğü görülmektedir. Bu bağlamda çalışma, elde edilen bulgularla eğitim kurumlarının ve eğitimde modernleşme hareketlerinin tarihi açısından fevkalade önemli veriler sunmaktadır.

Bilgi Notu

Makale araştırma ve yayın etiğine uygun olarak hazırlanmıştır. Yapılan bu çalışma etik kurul izni gerektirmemektedir.

Kaynakça

- Alkan, M. Ö. (2004). İmparatorluktan Cumhuriyet'e modernleşme ve ulusçuluk sürecinde eğitim. H. K. Karpat (Der.), *Osmanlı Geçmişi ve Bugünün Türkiye'si* içinde (73-142. ss.), İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Çobanoğlu, A. V. & Ertuğrul, Ö. (2022). Kemâleddin Bey, Mimar. *İslam Ansiklopedisi* içinde (230-231. ss.), 25, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Hayta, N. & Ünal, U. (2003). *Osmanlı Devlet'inde yenileşme hareketleri (XVII. yy. başlarından yıkılışa)*. Gazi Kitabevi.
- Karesi Gazetesi*, 36-89. sayılar (10 Safer 1333/ 15 Kanunuevvel 1330/ 28 Aralık 1915 - 26 Safer 1334/ 21 Kanunuevvel 1331/ 03 Ocak 1916).
- Kubbealtı Lugatı (2023, Aralık 1). <http://www.lugatim.com/s/MU%C4%B0D>
- Özsarı, M. (2009). II. Meşrutiyet'in ilanından işgal dönemine kadar Balıkesir'de tiyatro (1908-1920). *Ege Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, (16-17), 1-12.
- Polat, M. (2022). *Balıkesir basın tarihinin dibacesi: Karesi gazetesi, Karesi: Balıkesir'in ilk resmî gazetesi (I. Dönem 1886-1888)*. M. Bayyigit, M. Polat (Ed.), Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları.
- Şahin, M. & Tokdemir, M. A. (2011). II. Meşrutiyet döneminde eğitimde yaşanan gelişmeler. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9(4), 851-876.
- Tekeli, İ. & İlkin, S. (1997). *Mimar Kemalettin'in yazdıkları*. Şevki Vanlı Mimarlık Vakfı Yayınları.
- Yazıcı, N. (1997). Karesi gazetesi penceresinden Balıkesir'de dini hayat üzerine bazı gözlemler (1916-1917). *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (37), 105-130.

Ek-1: Karesi gazetesinde çıkan eğitim haberleri

Nr.	S.	Tarih	BELGE ÖZETİ
36	3	28 Aralık 1914	Muallim muavini olarak tayin ve istihdamına dair
36	3	28 Aralık 1914	Muharrem Hasbi Efendi'nin tercüme-i hâline dair
36	4	28 Aralık 1914	Haydarçavuş Cami-i şerifi müezzini Bergamalı doksan yaşlarında Hafız Mehmed Efendi'nin yanarak vefatı
36	4	28 Aralık 1914	Giresun nahiyesi merkezindeki büyük mektep inşaatının yakın zamanda açılma resmi icra olunacağı
37	1	4 Ocak 1915	Osmanlı saltanat ve devletinin kurulduğu mübarek günün yıldönümü Büyük İstiklal Şenliğine dair
37	2	4 Ocak 1915	Buhari ve Şifa-i Şerif hatmine dair
37	4	4 Ocak 1915	Mektebe kaydolurken hüviyet cüzdanını ibraza mecbur olduğuna dair
37	5	4 Ocak 1915	Memurünün hîn-i tayinlerinde behemehâl tercüme-i hâl varakasını i'taya mecbur oldukları
37	8	4 Ocak 1915	Bir medreselinin cep feneri icadına dair
38	3	11 Ocak 1915	Münhal olan Balıkesir Meclis-i Umumi azalığına müderrisinden Yağcılarlı Halil Fevzi'nin intihab edildiğine dair
38	4	11 Ocak 1915	187 talebesi olan Balıkesir Sultani'sinin başka talebe kabul edemeyeceğine dair
39	2	18 Ocak 1915	Meclis-i umumide Abdülgafur Efendi tarafından dua yapıldığına dair
39	2-4	18 Ocak 1915	Leyli dârulmuallimîn ve İdadi Mektebi ile diğer mekteplerin tesis ve küşadına ve cümlesinin maaşat ve masarifine dair
39	7	18 Ocak 1915	Bursa Ziraat Mektebinde tahsil gören yedi talebenin masraflarının İdare-i Hususiye'den tesviye ve i'ta olduğuna dair
40	2	25 Ocak 1915	Abdülgafur Efendi, Halil Efendi ve Rıza Bey'in tedrisat-ı iptidaiye meclis azalığına intihaplarına dair
40	2	25 Ocak 1915	Marmara eşrafından Hacı Mustafa Ağazade Ahmed Ağa tarafından maarif namına yirmi bin kuruş kıymetinde bir bina terk ve teberru edildiğine dair
40	2	25 Ocak 1915	Balya meclis-i idaresi ile Sındırgı muhasebe-i hususiye memurluğunun kazaları dâhilinde Maarif'e ait olan kaplıcaların tamir ve inşası hakkındaki nazara ve tahriratın Maarif encümenine tevdiine dair
40	2	25 Ocak 1915	Dâhiliye Nezaret-i Celilesinin mekâtib-i iptidaiye müfettişleri, ketebe ve hademe tahsisatının hususi bütçeye ithalinin mutalaasına dair
40	2	25 Ocak 1915	Hane sayısına göre köylere ilave muallim gönderilmesine dair
40	2	25 Ocak 1915	332 senesinde merkezde bir "Mekteb-i Sanayi" ve 333 senesinde bir "Dârulmuallimat" küşadına ve 331, 332, 333 senelerinde birer "Ana Mektebi" açılması esaslarının kabul edildiğine ve bundan sonraki beş senedeki maaş giderine dair
40	3	25 Ocak 1915	Merkez-i liva iptidai mektepleri bevvalarının zamm-ı maaş arzuhaline dair
40	3	25 Ocak 1915	335 senesinde seksen beş karye mekâtibinin tam kadrolu bir hâle getirilmesinden sarf-ı nazar ve bu cihetin diğer senelere taliki ile sene-i mezkûrede kırktan elli haneye kadar olan doksan karyeye birer muallim tayinine dair
40	4	25 Ocak 1915	Encümen-i liva tarafından tanzim ve meclis-i umumide kıraat olduğunu yazdığımız mütalaanameye dair
40	4	25 Ocak 1915	Muallim ihtiyacını karşılamak için sene-i âtiyede muallim yetiştirecek Dârulmuallimînin tevsine dair
40	9	25 Ocak 1915	İki yüz elli kuruş ücret-i seneviyesi bulunan Dinkçiler Mahallesi cami-i şerifi müezziniği ilanına dair
40	10	25 Ocak 1915	Yüz elli kuruşla ve bilmithan bir <u>dersiam</u> tayin ilanına dair
40	10	25 Ocak 1915	Münhal olan Sarnıç nahiyesinin Gerç karyesi cami-i şerifi hitabeti ilanına dair
41	1	1 Şubat 1915	Mübarek mevlid gecesine dair bir yazı ve şiir

41	4	1 Şubat 1915	Servet Bey'in Dârulmuallimîn binasının dahi tevsii hakkındaki teklifinin maarif encümenince nazar-ı dikkate alınması münasip görüldü.
41	6	1 Şubat 1915	Muallim muavinlikleri için tayin edilen imtihan müddetinin kanunusani nihayetine kadar temdid edildiği
41	10	1 Şubat 1915	Münhal olan Sarnıç nahiyesinin Kireç ve Fırt nahiyesinin Paşa karyeleri cami-i şerifi hitabet cihetleri ilanına dair
42	1	8 Şubat 1915	“Bir dârulmuallimîn binasının inşası” lüzumuna dair maarif müdiriyetinden verilen müzekkerenin maarif encümenine yollandığına dair
42	2	8 Şubat 1915	Bazı köylerin mekteplerinin yeniden inşası için Sındırgı kaymakamlığından yazılan tahriratın Maarif Encümenine havale edildiğine dair
42	2	8 Şubat 1915	Sındırgı merkezindeki devre-i âliye mektebi için sıra ve elifba ve yazı tahtası alınmak üzere 285 kuruşluk tahsisat verilmesine dair
42	2	8 Şubat 1915	Hoca Mehmed Bey maarif encümenince tanzim edilen tarifname hakkında
42	2	8 Şubat 1915	Erdekli Mehmed Efendi “Erdek kasabası Rum mektebi için dahi muallim tahsisatı verilmesini” teklif ettiğine dair
42	2	8 Şubat 1915	Bandırma İdadisi için şehri beşer yüz kuruştan kira bedelinin kabulü takarrur ettiğine dair
42	2	8 Şubat 1915	Leylî talebe miktarı sekseni tecavüz etmemek üzere mümkün olursa Dârulmuallimînin dört sınıfının birden küşadı için encümen-i daimiye salahiyet verilmesine dair
42	10	8 Şubat 1915	Münhal olan Bigadiç nahiyesinin Çam karyesi camisinin hitabet ciheti ilanına dair
43	1	15 Şubat 1915	Hasan Çelebi Mektebine bitişik olan kahvehanenin o mektebe verilerek dersanelerin genişlettilmesi
43	1	15 Şubat 1915	Gelecek sene bütçesine Bandırma Numune Mektebi tahsisatının tam olarak konulması talebine dair
43	1	15 Şubat 1915	Kepsud'un Osmaniye ve Mahmudiye köylerine yalnız bir mektep parası verilmiş ise de bunların arası uzak olduğundan dolayı muallimlerden birinin Osmaniye'de, öbürünün Mahmudiye'de bulundurulması talebine dair
43	1	15 Şubat 1915	Balıkesir Numune Mektebi Resim hocası Agop Efendi'nin maaşının arttırılması hakkında verdiği arzihâle dair
43	2	15 Şubat 1915	Dârulmuallimîn için bir ziraat hocası tahsisatı ve hoca maaşının da bütçeye konulması hakkında
43	2	15 Şubat 1915	Balıkesir'de bir umumi kütüphane meydana getirilmesi ve şimdilik Somalı Hâfız Efendi Kütüphanesinin umumi kütüphane ittihazına dair
43	4	15 Şubat 1915	Dâru'l-Hilâfeti'l-Âliyye Medresesinin bir şubesi de Balıkesir'de açılabilmek için ayda 2500 kuruşun adi bütçeye konulması hakkında
43	4	15 Şubat 1915	Sultani Mektebi meccani talebe için 40.000 kuruşun bütçeye konulması ve liva talebesinin meccanen kabulü hakkında
43	4	15 Şubat 1915	Malûliyet ve ihtiyarlık gibi sebeplerle muallimlikten çıkarılan ve tekaüdiye vermediği için eli boş kalan hocalara aylık verilmesine dair
43	4	15 Şubat 1915	Bandırma idadi mektebi eylül iptidasında açılmak üzere Numune Mektebinin şimdiki hâliyle kalmasına dair
44	1	22 Şubat 1915	Abdülhafur Efendi'nin mekteplerin kadrolarının Tedrisat-ı İptidaiye Kanunu'na tevfiği hakkındaki teklifine dair
44	1	22 Şubat 1915	Sındırgı dâhilinde tahsisatı mükerrer olarak konulduğu anlaşılan üç mektebe ait masrafın yine sındırgı dâhilinde diğer büyük köylere verilmesine dair
44	3	22 Şubat 1915	Dersaadet Jandarma Zabıt Mektebinin dördüncü kısım idadi mezunları hakkında Şerait-i kayıt ve kabulüne dair
45	1	1 Mart 1915	Dârulhilâfetilaliyye Medresesinin Balıkesir'de de bir şubesinin teşkili ve aylık iki bin beş yüz kuruşun adi bütçeye vaz' ve derci hakkında
45	4	1 Mart 1915	Erdek'te bir “kütüphane” tesis ve küşad edildiğine dair

46	2	8 Mart 1915	Maarif memurları harcırahı olarak bütçeye bir şey konulmaması olduğundan bahisle müzakere edildiğine dair
46	3	8 Mart 1915	Mekâtib-i iptidaiye hademesi maaşatının tezyidi hakkında
46	3	8 Mart 1915	Maarif dairesi için tayini icab eden ketebe ve hademe maaşatının bütçeye ithali hakkında
46	3	8 Mart 1915	Marmara eşrafından Ahmed Ağa'nın teberru ettiği mektep binası için inşaat tahsisatı verilmesi ve mumaileyhin maarif nişanıyla taltifi hakkında
46	3	8 Mart 1915	İvrindi nahiyesi merkezine bir leylî mektep tahsisatı verilmesi hakkında
46	3	8 Mart 1915	Konakpınarı müdürlüğünün leylî mektep vücuda getirilmesi ve bazı mektepler inşaatı için ahaliye iane tevzii hakkında
46	3	8 Mart 1915	Erdek mekteplerine mubassır tayini hakkında
46	3	8 Mart 1915	Edincik'te maarife ait zeytinlikleri icaresi bakayasından tahsisat i'tası zımında encümen-i daimiye salahiyet verilmesi
46	4	8 Mart 1915	Armutabad nahiyesinde istenilen İnas Mektebi tahsisatı konulduğu ve sanayi mektebinin merkez-i livada bile tesisi mümkün olamadığı
46	4	8 Mart 1915	Korucu merkezinde rüşdiye tesisi mümkün olamayacağı ve yüz elli haneden dün karyelere mektep verilemeyeceği
46	4	8 Mart 1915	Gönen Sarıköy nahiyesine bir inas muallimesi tahsisatı verildiği ve diğer köylerin de yüz elli haneden fazlasına muallim tahsisatı vaz' edildiği
46	4	8 Mart 1915	Giresun'a bir inas muallimesi verildiği gibi, mektepleri de tam kadrolu olduğuna ve inşaat için ahaliye nahieyce iane tevzii icab edeceğine dair
46	4	8 Mart 1915	Sındırgı'da bu sene bütçesine inşaat için tahsisat vaz' edilemediğine ve mekteplerin mahallince inşası çaresinin teminine dair
46	4	8 Mart 1915	Türkçe Elif-ba kitabı hakkında Maarif Müdürlüğünün 7 Kanunusani Sene 330 tarihli müzekkeresi
46	4	8 Mart 1915	Balya'da 150 haneden fazla karyelere muallim tahsisatı konulduğundan o vechile icra-yı icabı
46	4	8 Mart 1915	Numune iptidaileri kadroları ıslah edilmiş ise de "Ana" mektepleri küşadı ve Mekâtib-i İptidaiye'den bazılarının leylîye tahvili hususu
46	4	8 Mart 1915	Balya'da tam kadrolu mektepler için ikişer ve birer hademe tahsisatı vaz' edildiği
46	4	8 Mart 1915	Tedrisat-ı iptidaiye müfettişleri ihdas ve tahsisatı bütçeye vaz' ve ithal edildiği
46	4	8 Mart 1915	Bandırma'da mekâtib inşaatı için bu sene tahsisat konulamadığına ve leylî mekâtib tesisi bu sene mümkün olamadığına ve idadi mektebi için 331 Eylülünden itibaren şehri beş yüz kuruş kira tahsisatı vaz' edildiğine dair
46	4	8 Mart 1915	Burhaniye'nin Dere-i kebir karyesine bir inas muallimesi tayini hakkında
46	5	8 Mart 1915	Bigadiç'te mektep inşasına medar olmak üzere tamirat bedelinden dört bin kuruş verildiğinin, inas muallimesi için tahsisat konulduğu gibi, muallim bulunduğu i'zam edileceğinin ve başkaca inşaat masrafı verilemeyeceği
46	5	8 Mart 1915	Dârulmuallimîn binasının tevsi ve tadili hakkında
46	5	8 Mart 1915	Aşağı Cami-i şerifte mevlid-i şerif kıraati ve dua
47	1	15 Mart 1915	Muallimîn harcırahı, 5000 Dârulmuallimîn kira bedeli ve dâr-ı mezkûr neharî talebesi için bütçeye katkı konusuna dair
47	1	15 Mart 1915	Mekâtib-i İptidaiye'de Kur'an-ı Kerim talim eden zevatın erbab-ı iktidardan olmasının temini ve gerekli tayinlerin yapılması talebine dair
47	1	15 Mart 1915	Mekâtib-i iptidaiyede Kur'an-ı Kerim ders saatlerinin tezyidine dair
47	3	15 Mart 1915	Mevcut leylî Dârulmuallimîn'in talebe ve muallim kadrosu itmam, Balıkesir ile Gönen'de bulunan Numune Mektepleri Maarif Nezaret-i Celilesinin emri vechile altı sınıfa iblâğ ve Bandırma Numune Mektebi ağustos nihayetine kadar yeni kadro mucibince ibka edileceğine dair
47	3	15 Mart 1915	Üç tedrisat-ı iptidaiye müfettişi tayin olunacağına dair
47	3	15 Mart 1915	Hanesi yüz elliden fazla olan bütün köylerde ikişer dersshaneli 28 mektep tesis edileceğine dair

47	3	15 Mart 1915	Merkez-i livada, Bandırma ve Edremit'te bir Ana Mektebi açılacağına dair
47	3	15 Mart 1915	Merkez-i livada bir Mekteb-i Sanayi açılacağına dair
47	3	15 Mart 1915	Hanesi yüzden yüz elliye kadar olan bütün köylerde ikişer dersaneli 70 mektep tesis edileceğine dair
47	3	15 Mart 1915	Merkez-i livada bir Dâru muallimat açılacağına dair
47	3	15 Mart 1915	Hane sayısına göre farklı derslik sayılarıyla mektepler açılacağı
47	3	15 Mart 1915	Hâlihazırda biri "Dâru muallimîn", biri "İdadi", üçü "Numune" olmak üzere 164 mektep mevcuttur. Bu miktar; beş sene zarfında 371'e bâlîğ olacağı
47	4	15 Mart 1915	Kepsut'ta bir Leylî Çiftçi Mektebi tesis edileceği
47	4	15 Mart 1915	Bursa Ziraat Mektebine müdâvim liva talebesi miktarı on beşe iblâğ edileceğine dair
47	5	15 Mart 1915	Mevlevihane yangınına dair
48	1-4	22 Mart 1915	Geçen sene Maarif bütçesi yekûn-ı umumisine dair
48	5	22 Mart 1915	Balıkesir Numune Mektebi Müdürlüğüne muallim tayinlerine dair
48	6	22 Mart 1915	Münhal olan bazı köy camilerine imam ve hitabet tayin ilanlarına dair
49	8	29 Mart 1915	Liva encümeni ile tedrisat-ı iptidaiye meclisinin sarfiyat icrasına dair bütçe tespiti ve bazı mektep faaliyetlerine dair
50	5	5 Nisan 1915	Erdek kütüphanesine kitap ve para hediye eden zevât ve onlara teşekkürüne dair
50	6	5 Nisan 1915	Liva maarif müdürlüğüne bu kere Şam Sultani müdürü Sabri Cemil Bey'in tayin olunduğuna dair
50	8	5 Nisan 1915	Merkez kız mektebi için evvelki Teceddüt Mektebi binası kiralandığına dair
50	8	5 Nisan 1915	Bandırma Numune Mektebi yapılan muallim tayinleri hakkında
51	3-4	12 Nisan 1915	Kepsut'ta tesis edilecek Çiftçilik Mektebinin maaşât ve masarif-i daimesine dair
51	8	12 Nisan 1915	Münhal olan Kasaplar Mahallesi cami-i şerifi imameti tayin ilanı
52	1	19 Nisan 1915	Dâruhilâfetilaliyye Medresesi hakkında
52	4	19 Nisan 1915	Muhtelif müfettiş atamalarına dair
52	4	19 Nisan 1915	Bir hesap ve tahrirat kâtibi, maarif kâtipliğine tayinlerin yapıldığına dair
52	4	19 Nisan 1915	Merkez-i livadaki Numune İptidaisinin İlbey; Bandırma Numune İptidaisi'nin Orhaniye; merkez-i livadaki İnas İptidaisi'nin Fatma Sultan, üç dersaneli İnas Mektebinin de Midhat Paşa namlarıyla tevsiminin kararlaştırıldığına dair
52	5	19 Nisan 1915	Helalca köyü mektebinin hocası Hafız Halil Efendi birinci muallimliğe büyütülerek muallim muavinliğine de Bigadiç'in Hisar köyü hocası Kemal Efendi tayin edildiğine dair
52	8	19 Nisan 1915	Liva Maarif Müdürlüğüne tayin olan Sabri Cemil Beyefendi evvelki gün gelerek işe başladığına dair
52	8	19 Nisan 1915	İnas talibatıyla Numune Mektebi talebesi bulunan Sultani altındaki binanın her iki kısmı Dâru muallimîne tahsis olunarak, İnas talibatının matbaa yanında bulunan evvelki mekteplerine ve Numune Mektebi talebesinin de eski hastahaneye nakline ve mezkûr hastahanenin tarafeynine dört oda ilâvesine karar verildiği
53	1	26 Nisan 1915	Mekatib-i İbtidaiye fukara talebe ve tâlibatına mahsus kütüb ve resail bedeli olarak bütçeye tahsisat konulmuş olduğu
53	1	26 Nisan 1915	Balıkesir'de inşası takarrür eden leyli Dâru muallimîn binasına hemen başlanmak üzere Maarif Nezaret-i Celilesinden bir plan istenildiğine dair
53	1	26 Nisan 1915	İdadi mektebi ile eylülünden itibaren tesisi mukarrer bulunan Bandırma İdadisi için hususi bütçede tahsisatına dair
53	2	26 Nisan 1915	Edremit İdadisi için bir senelik ve Bandırma İdadisi için dahi sene-i dersiyeye ibtidasından itibaren altı aylık olmak üzere maaş tahsisatı

53	2	26 Nisan 1915	330 ve 331 Maarif bütçelerinde tahsisatı mevcut mekâtib-i ibtidaiyeden birçoğu muallimsizlik yüzünden açılmadığı tahkikat-ı vakıadan anlaşılıp, hangi mektepler için kaçar kuruş maaşla kaç muallim ve muallimeye lüzum hâsıl olduğunun Maarif Müdürlüğüne tebliğine dair
53	2	26 Nisan 1915	Kepsut'ta tesisi takarrür eden Çiftçi Mektebi ittisalinde arazi-i seniyyenin mekteb-i mezkûra terk ve tahsisi istirhamına dair
53	3	26 Nisan 1915	Bursa Ziraat Mektebi'ne müdavim liva talebesi miktarının on beşe iblağı takarrür ettiğinden evvelce müttehaz kararda gösterilen nisbet dairesinde talebeler tedarikine dair
53	5	26 Nisan 1915	Midhat Paşa İbtidaiyesiyle üç sınıflı Fatma Sultan İbtidaiyesi İnâs Mekteplerinin muallime ve hademe tayinlerine dair
53	5-6	26 Nisan 1915	Daru'l-Hilâfeti'l-Aliyye Medresesine dair bir yazı -Sireti-
54	2	3 Mayıs 1915	Edremit İdadi Mektebine iki odanın ilavesi hakkındaki iş'ar tervic olunarak, mahallinden bir kıt'a keşifnâme istenmiş olduğuna dair
54	2	3 Mayıs 1915	Balıkesir'de tesisi kararlaştırılıp, keşfi icra ettirilen kütüphâne-i umûmî inşaatına hemen başlanmak üzere, Somalı Hacı Hafız Cemil Efendi mutemet tayin olunduğu
54	3	3 Mayıs 1915	Gönen Numune Mektebine yapılan tayinlere dair
54	3	3 Mayıs 1915	Tedrisât-ı İptidaiye Kanununun on beşinci madde-i muaddelesi mucibince icra edilen tahkikata nazaran bu tevziatın her kazaya isabet eden miktarına dair
54	3-4	3 Mayıs 1915	Liva Encümeni ve Tedrisât-ı İptidâiye Meclisi azası tarafından Balıkesir kazasına isabet eden 379.639 kuruşun kasaba, nevâhî ve kurâ üzerine taksimatına dair
54	6	3 Mayıs 1915	Münhal bulunan Kepsut nahiyesine tâbi Kumlu karyesi Hitabet ciheti tayin ilanı
54	6	3 Mayıs 1915	Münhal bulunan Balıkesir'in Kasaplar Mahallesi cami-i şerifinin Hitabet ciheti tayin ilanı
54	6	3 Mayıs 1915	Münhal bulunan Korucu nahiyesinin Kümeli karyesi camii Hitabet ciheti tayin ilanı
54	6	3 Mayıs 1915	Münhal bulunan Konakpınarı'nın Selimiye karyesi camii Hitabet ciheti tayin ilanı
55	1	10 Mayıs 1915	Kepsut nahiyesi merkezinde büyük bir cami-i şerifin tecdiden ihyâ ve inşasının hitam bulduğu ve cuma günü sakal-ı şerif ziyaretiyle mevlid-i şerif ve dualarla açıldığı
55	5-6	10 Mayıs 1915	Sene-i hâliye ağustosunda icra olunacak Ulûm-i Şer'iyeye, Fünun ve Edebiyat mülâzemet ruusu imtihanlarının daire-i şumulünü mübeyyin tanzim olunup İstanbul Dârulfünun müdür-i umûmîsi tarafından irsal kılınan cetvellerden bir nüshasına dair
56	3	17 Mayıs 1915	Bilumum mekâtip imtihanlarına mayısın on beşinden itibaren başlanması telgrafla Maarif Nezâret-i Celîlesinden emir ve iş'ar buyurulduğuna dair
57	1	24 Mayıs 1915	Regâib gecesine dair
57	4	24 Mayıs 1915	Hacı İlbeyi Numune Mektebi ve devre-i ulâ Türkçe, Kıraat, Elifba muallimi Tahir Efendi'nin sultânî Edebiyat muallimliği vekâletine tayin olunmasına binaen, yerine Sultânî kısm-ı iptidai muallim-i ulâ vekili Abdürrahim Efendi tayin edildiği
58	1	31 Mayıs 1915	Maarif müdür-i muktederi Sabri Cemil Beyefendi tarafından ihdâ buyurulan manzumeye dair
58	3	31 Mayıs 1915	Perşembe gününden itibaren bütün mekteplerin imtihan-ı umûmilerine başlandığına dair
58	4-5	31 Mayıs 1915	1331 senesi ulûm-i edebiye mülâzemet-i ruûs imtihanının daire-i şumulünü mübeyyin cetvele dair
59	4	7 Haziran 1915	Liva Tedrisat-ı İbtidaiye Meclisi; 13 Mayıs 331 Çarşamba günü Maarif Müdürü Sabri Cemil Beyefendi'nin riyaseti altında toplanarak alınan kararlara dair
60	1	14 Haziran 1915	Mi'rac gecesine dair
60	1	14 Haziran 1915	Bu sene Balıkesir Sultânîsi tahsilini ikmal eden Lemi Nihad Bey tarafından yazılan vedâ'iyeye dair

60	3	14 Haziran 1915	Eski Dârulmuallimînlerden mezun mekâtib-i ibtidâiye muallimlerinin eyyâm-ı tatiliyede Balıkesir Dârulmuallimînine celb ile Tedrisat-ı İbtidâiye Kanununa ve programa tevfikân tedrisat icrası usulünün gösterilmesine dair
60	4	14 Haziran 1915	Tedrisat-ı İbtidâiye Kanun-ı Muvakkatının kırk üçüncü maddesi mucibince haziran iptidasından ağustos nihayetine kadar devam etmek üzere ehliyetname imtihanı küşad edileceğine dair
60	4	14 Haziran 1915	Ehliyetname imtihanı icra edilecek derslere dair
60	4	14 Haziran 1915	Ehliyetnâme mülakâtına dair
61	1-2	21 Haziran 1915	Evlâd-ı şühedânın talim ve terbiyesi için vücuda getirilecek müessesat idaresine mukteza vâridât hakkında kanun-ı muvakkat
61	4-5	21 Haziran 1915	Talim ve terbiye sütunları: Ezbercilik yazısı
61	8	21 Haziran 1915	Bütün mekteplerin umumi imtihanları evvelki gün bittiğine dair
62	4	28 Haziran 1915	Geçenlerde umumi imtihanları icra ve ikmal edilmiş olan Balıkesir Sultânî Mektebinden neş'et eden efendilerin esâmisi ber-vechi âtidir: (Liste)
62	4	28 Haziran 1915	Balıkesir'de bir Dârulmuallimîn inşa edilmek üzere mimar Kemal Bey tarafından tanzim edilen pek muhteşem bir plan, inşaata başlanması için keşifname tanzimi livâ encümenince kararlaştırıldığına dair
62	4	28 Haziran 1915	Cumartesi gününden itibaren Dârulmuallimîn'de icrasına başlanacağını yazdığımız tatbikat-ı tedrisiyye -seksen kadar muallim hazır olduğu hâlde- yevm-i mezkûrda bi-mennihi'l-Kerîm mübâşeret kılındığına dair
62	6-7	28 Haziran 1915	1331 senesi fûnûn mülazemet-i ruûs imtihanının dâire-i şümûlünü mübeyyin cedveldir.
63	3	5 Temmuz 1915	Hacı İlbeyi Numune Mektebi'nin darlığı hasebiyle iki tarafından bazı odaların ilâvesi evvelce takarrur etmişti. Mutasarrıf Beyefendi Hazretleri geçenlerde bizzat icra ettikleri tedkikatta zaten basık olan mekteb-i mezkûr binasının tarafında bu suretle odalar ilâvesini kat'iyen muvafık bulmayarak, bu odaların; binanın üst tarafına inşası için resminin ve keşifnamesinin ona göre tanzimini sermühendis beye emretmişlerdir.
63	3	5 Temmuz 1915	Balıkesir'de Hacı Mehmed Ağa Mektebi binasının tamir ile işe yaramayacağı gibi İrfan Mektebi de kabil-i ikamet bir hâlde olmadığını bizzat tedkik ve müşahede buyuran Mutasarrıf Beyefendi Hazretleri bu iki mektep talebesini istiâb edecek surette altı sınıflı bir mektebin inşası için keşifnâmesinin tanzimini emretmiş ve bu bâbda encümen-i livâca da itihâz-ı karar edilmiştir. Bundan başka bir cami odasından ibaret olan Kırmılılar Mektebi yerine de yeniden bir mektep inşası kararlaştırılmıştır.
63	3-4	5 Temmuz 1915	İnşası kararlaştırılan Dârulmuallimîn binası planına dair
63	4	5 Temmuz 1915	Güllü Mektebi'nin kâfi miktar bahçesi olmadığı Mutasarrıf Beyefendi Hazretleri tarafından görülerek ittisalindeki evlerin istimlâki suretiyle bir bahçe tedarik edilmesi encümen-i livâca kararlaştırılmıştır.
63	4	5 Temmuz 1915	Evvelce livâ tedrisât-ı ibtidâiyye müfettişliğine tayin olunduklarını yazdığımız zevatın evsaf ve şerâit-i kânuniyyeyi hâiz olmadıkları anlaşıldığından Maarif Nezaret-i Celilesinin vuku bulan emir ve iş'ârı üzerine perşembe gününden itibaren kayıtları terkîn olduğu haber alınmıştır.
63	4	5 Temmuz 1915	Dârulmuallimîn'de icra edilmekte olan tatbikât-ı tedrisiyyeye 115 muallim iştirak etmiştir. Tatbikata pek semeredar bir surette devam edilmektedir. Bizzat maarif müdir-i muhteremi Sabri Cemil Beyefendi de bu tatbikata nezâret ve fâzılane konferanslarıyla muallimlerimizi irşad ediyor.
63	4-6	5 Temmuz 1915	Sabri Cemil tarafından kaleme alınan "Mektep Muhâzaraları" başlıklı makale
63	6-7	5 Temmuz 1915	Fûnûn mülazemet-i ruûs imtihan ders ve konularına dair
63	7	5 Temmuz 1915	Dârülfûnûn müdiriyyet-i umûmiyesinden vârid olduğu üzere Mülazemet ruûs imtihanları cedvelinde düzeltme yapıldığına dair

63	7	5 Temmuz 1915	Mülâzemet-i ruûs (bakalorya) imtihanları hakkında nizamnameden üç madde
64	1	12 Temmuz 1915	Oruç Ayı ve Vaazlara dair
64	1	12 Temmuz 1915	Sabri Cemil tarafından kaleme alınan "Gazi Ramazan" başlıklı manzume
64	3	12 Temmuz 1915	Dârulmuallimîn'lerde tatbikat-ı dersiyeye iştirâk eden muallimlerle bu tatbikatı icrâ eyleyen dârulmuallimîn hey'et-i ta'limiyye-lerinin askerliği Harbiye Nezaret-i Celilesine önce ağustos nihayetine kadar tehir edildiği Maarif Nezaret-i Celilesinden tebliğ buyurulmuştur.
64	4	12 Temmuz 1915	Münhal olan üç mıntika tedrisât-ı ibtidâiyye müfettişliğine tedrisât-ı ibtidâiyye kanununun 63'üncü maddesi mücibince mekâtib-i ibtidâiyye ve dârulmuallimîn muallim ve müdürlerinden hüsn-i hizmeti mesbûk olanlardan intihâb ve tayini mukarrer bulunduğundan şerâit-i mesrûdeyi hâiz olan talibinin evrâk-ı müsbitelerini müstashaben maarif idaresine bâ-istid'â müracaat eylemeleri lüzumu ilân olunur.
64	4-5	12 Temmuz 1915	Maarif müdürünün hazırladığı kitap listesini, vakit ve zamanıyla sipariş ve celb edilebilmek üzere, tanzim ile bütün muallimlere gönderilen kitap listesi
64	8	12 Temmuz 1915	Bir imsakiye örneği
65	1-2	19 Temmuz 1915	Sabri Cemil tarafından kaleme alınan İslâmiyet ve Medeniyet Başlıklı makale
65	2-3	19 Temmuz 1915	Mekâtib-i ibtidâiyye muallimlerinin dersleri çocukların yaş ve kabiliyetlerine uygun olarak işlemelerine dair
65	3	19 Temmuz 1915	Memur maaşlarına dair
65	4	19 Temmuz 1915	Tekmil-i selâsin itibariyle livâ dâhilinde ramazan-ı şerif çarşamba gününden itibaren başlamıştır.
65	5	19 Temmuz 1915	Balıkesir dârulmuallimînine meccânî leylî olmak üzere şerâit-i âtiye dairesinde yalnız birinci seneyle talebe kayıt ve kabul olunacağına dair
65	6	19 Temmuz 1915	Encümen-i livâ azasından Burhaniyeli Mehmed Hoca tarafından kaleme alınan "Ahlak" başlıklı makale
66	1	24 Temmuz 1915	10 Temmuz Büyük Kurtuluş Bayramına dair
66	1	24 Temmuz 1915	Sabri Cemil tarafından kaleme alınan "10 Temmuz!" şiiri
66	1-2	24 Temmuz 1915	Sireti tarafından kaleme alınan "Vaazlar Nasıl Olmalıdır?" başlıklı makale -2-
66	2-4	24 Temmuz 1915	Sultâni'de 10 Temmuz Müsameresi
66	5	24 Temmuz 1915	Kırmılılar Mektebi yerine yeniden bir mekteb inşa edilebilmesi için Meletiyöz'ün bahçesinin istimlakine encümen karar verildiğine dair
66	5	24 Temmuz 1915	Güllü Mektebi bahçesi ittihaz edilmek üzere civarında bulunan bazı evlerin istimlakine için başmühendis tarafından yapılan resim ufak tadilatla kabul edilmiştir.
66	5	24 Temmuz 1915	Livâ dâhilinde bulunan muallimlere ders tatbikatı göstermek üzere dârulmualliminde on günlük bir ictima yapılarak, bundan semeredâr neticeler iktifat edildiği malumdur. Vazife-i ta'limiyyeyi ifa eden erkek, kadın herkesin muayyen bir gayeye doğru yürüyebilmesini teminen muallimelerin dahi ayrıca tatbikata tâbi tutulması, ancak kendilerine yol harçlıklarının i'tâsiyle beraber, daha sair kolaylıkların da gösterilmesi hakkında
66	5	24 Temmuz 1915	Eylül'den itibaren bilumûm mekteplerde okutulması mecburi olan <i>Yeni Elifba</i> kitabından iki bin nüshası bu kere ısmarlanmıştır. Bunlar mekteplerdeki fukara talebeye meccânen tevdi edilecektir.
66	6	24 Temmuz 1915	M. Celaleddin tarafından kaleme alınan "İlim" başlıklı makale (Musâhabe: 1)
66	6-8	24 Temmuz 1915	"Bomba Tepesi" adlı piyes (1. Perde)
67	1-2	2 Ağustos 1915	Sireti tarafından kaleme alınan "Vaazlar Nasıl Olmalıdır?" başlıklı makale -3-
67	3	2 Ağustos 1915	Kelek Tarlası mevkiinde inşası kararlaştırılan leylî dârulmuallimîn binasının Nafia başmühendisi Ali Nihad Bey tarafından bu kere keşifnâmesi tanzim edilerek livâ encümenine verilmiştir. Haber

			aldığımızı göre mezkûr binanın 1.474.040 kuruşla meydana gelebileceği anlaşılmıştır. Kelek Tarlası mevkiinin tesviyesine başlanmıştır.
67	3	2 Ağustos 1915	Hacı İlbeyi Numune Mektebi binasının üzerine ilâveten yapılacak odalar inşaatına talip zuhûr etmediğinden livâ encümeni bunun emaneten inşasıyla encümen a'za-yı muhteremesinden Osman Beyefendi'nin de inşaaatına memur ve mutemed tayinine geçenlerde karar vermiştir.
67	3-4	2 Ağustos 1915	Kırımlılar İbtidâi Mektebi'nin yerine Meletezyos'un bahçesi üzerine inşası takarrür eden yeni mektebin keşifnâmesi ve resmi bu kere tanzîm ve ikmâl edilmiştir. Mezkûr mektep 38,5 metre tülünde ve 3,5 metre arzında olmak üzere iki katı ihtiva edecek ve hem zükûra hem de inâsa mahsûs bulunacaktır. Keşifnâmenin tedkikine göre, bu mekteb inşaatının 250.096 kuruşla meydana gelebileceği anlaşılıyor.
67	4	2 Ağustos 1915	Fatma Kadın Hamamı civarında 35 metre tül ve 13,5 metre arzında olmak üzere yalnız zükûra mahsûs ve iki katı müstemil bir mektebin daha inşası tasavvur buyurulmaktadır. Bu mektebin keşfi çalışkan başmühendis tarafından icra ve ikmal edilmiş ve inşaatının 232.560 kuruşla meydana geleceği anlaşılmıştır. Cenâb-ı Hak muvaffak buyursun duasını pek büyük teşekkürâtımıza terdifen tekrar ederiz.
67	4	2 Ağustos 1915	Müsamere akşamı <i>Bomba Tepesi</i> 'ni temsil eden Hacı İlbeyi Numune Mektebi'nin talebe isimleri
67	5	2 Ağustos 1915	M. Celaleddin tarafından kaleme alınan "İlim" başlıklı makale (Musâhabe: 2)
67	6	2 Ağustos 1915	Encümen-i livâ azasından Burhaniyeli Mehmed Hoca tarafından kaleme alınan "Ahlak" başlıklı makale
67	7-8	2 Ağustos 1915	"Bomba Tepesi" adlı piyes (2. Perde)
68	1-3	8 Ağustos 1915	Sîretî tarafından kaleme alınan "Vaazlar Nasıl Olmalıdır?" başlıklı makale -4-
68	2	8 Ağustos 1915	Sabri Cemil tarafından kaleme alınan "Osmanlı Vatani" adlı çocuklara yönelik manzume
68	5	8 Ağustos 1915	Ders okutmanın yollarını ve usullerini öğretmek için livâ merkezine çağrılacaklarını sevinçle yazdığımız muallimelerden Balya ve Sındırgı'dan geleceklere yüzer ve diğer kazalardan gelecek olanlara dahi ikişer yüz kuruş harçlık verilmesini livâ encümeni bey uygun bulmuştur.
68	6	8 Ağustos 1915	İvrindi ile Haran kasabalarında ahalinin yardımıyla inşa edilmekte olan ibtidâi mekteblerinin yapı masraflarına destek olma üzere İvrindi Mektebi için idâre-i husûsiye sandığından 15.000 ve Havran Mektebi için dahi yine o sandıktan 5.000 kuruşun verilmesi karar altına alınmıştır.
68	6	8 Ağustos 1915	Mekâtib-i ibtidâiyede okutulacak kitapların müfredâtı programına dair
68	6-7	8 Ağustos 1915	M. Celaleddin tarafından kaleme alınan "İlim" başlıklı makale (Musâhabe: 3)
68	7	8 Ağustos 1915	Encümen-i livâ azasından Burhaniyeli Mehmed Hoca tarafından kaleme alınan "Ahlak" başlıklı makale
69	1-3	16 Ağustos 1915	Sabri Cemil tarafından kaleme alınan "Mektebin Vazifesi" başlıklı makale
69	4	16 Ağustos 1915	Münhal olan Balıkesir, Balya, Sındırgı kazaları tadrîsât-ı ibtidâiyye müfettişliğine Kepsut Devre-i Âliye muallimi çalışkan ve fedâkâr gençlerimizden İsmail Hakkı ve Ayvalık, Burhaniye, Edremit mıntikaları müfettişliğine dahi Sındırgı Devre-i Âliye muallimi erbâb-ı iktidardan Yakub Sami Efendiler tayin olunmuşlardır. Mumaileyhimâyı tebrik ve muvaffakiyetlerini temenni ederiz. Bandırma, Gönen, Erdek mıntikası müfettişliğine dahi diğer münasip bir zatın tayini derdest bulunduğu haber alınmıştır.
69	4	16 Ağustos 1915	Nahiye müdürü Rahmi Bey'in himmeti ve ahalinin yardımı ile Giresun merkezinde inşaatına başlandığını tafsilatıyla yazdığımız muhteşem ibtidâi mektebinin bu kere sıva işlerine başlanarak, mektebin on beş

			güne kadar açılma resmi dahi icra edileceği memnuniyetle haber alınmıştır.
69	4-5	16 Ağustos 1915	M. Celaleddin tarafından kaleme alınan “İlim” başlıklı makale (Musâhabe: 4)
69	6	16 Ağustos 1915	Mekâtipten devre-i mutavassıta birinci sınıftan terfi’ eden talebelerin durumlarına dair
69	6	16 Ağustos 1915	Dârümuallimîn-i rüşdiyeden mezun olmayan birçok muallim ve muâvinlerinin mugayir-i kanun olarak hâlâ muallim gösterildiği muhâberât-ı câriyeden anlaşılıyor. Bu gibiler dârümuallimîn-i rüşdiye şahadetnâmesini hâiz olmadıkları ve bu sınıfı henüz iktisab etmedikleri cihetle hangi devreye icrâ-yı tedrisât ederse etsinler muallim muâvini namını taşıyacaklardır.”
70	4	23 Ağustos 1915	Balıkesir’de büyük bir Dârümuallimîn binasının inşa sürecine dair
70	4	23 Ağustos 1915	Erdek’te altı sınıflı bir mekteb ile Ayvalık’ta zükûr ve inâsa mahsus kezalik altı sınıflı bir mekteb inşası için mahallerine yüzer bin kuruşluk havale yollanması ve Giresun Mektebi için dahi muavenet olmak üzere on bin kuruş verilmesi bu kere livâ encümenince kararlaştırılmıştır.
70	4	23 Ağustos 1915	Merkez-i livâda Meletiyos’un Bahçesi üzerine yapılacak zükûr ve inâsa mahsus altı sınıflı mekteb için tayin ve ilân edilen müddet içinde talip çıkmamış olduğundan inşaatın emâneten icrasıyla encümen-i livâ a’zâsından Hoca Mehmed ve maarif müdürü Sabri Cemil Beylerin memur tayinine ve mutemetlik vazifesinin mumaileyh Mehmed Bey tarafından ifâsına karar verilmiştir.
70	4	23 Ağustos 1915	Encümen-i livâ a’zâsından Osman Bey’in memur ve mutemedliğine tayin olunduğunu yazdığımız Numune Mektebi’nin tadilat ve inşaatına cuma günü başlanmıştır. Mektebin her türlü levâzımı hazırlanmıştır.
70	4	23 Ağustos 1915	Bursa Ziraat Mektebi’ne gönderilecek talebelerin seçimine dair
70	4	23 Ağustos 1915	Edremit ziraat muallimi olup, merkez Koşuçınarı mevkiindeki harman makinesi başında bulunan Mehmed Âkif Efendi; meydana çıkan yolsuzluğundan ötürü azledilmiştir.
70	4-5	23 Ağustos 1915	Balıkesir Midhat Paşa İnâs Mektebinde verilecek tatbikat derslerine dair
70	6-7	23 Ağustos 1915	Dârümuallimîne Şerâit-i Kabûle dair
70	7	23 Ağustos 1915	Tedrisât-ı ibtidâiyye kanununun madde-i mahsusu mücibince muallim ve muallime muavinliği için ehliyetnâme imtihanı şartları ayrıca
71	1	30 Ağustos 1915	Celâl Sâhir tarafından kaleme alınan “Ordunun Duâsı” adlı manzume
71	4	30 Ağustos 1915	Kepsud merkezinde yapılacak mekteb için 400 ve Mahmudiye, Osmaniye karyeleri mektepleri için dahi 100 ki cem’an 500 liranın verilmesi livâ encümenince kararlaştırılmıştır.
71	5	30 Ağustos 1915	Silah altına alınan memûrîn maâşâtı hakkında
71	8	30 Ağustos 1915	Sabri Cemil Beyefendi’nin yazdığı “Kafkasya Yolunda” piyesinin müsâmerede oynanacağı
71	8	30 Ağustos 1915	Balıkesir Sultânî Mektebinin kayıt ve kabul muamelesine başlandığı ve On beş gün bu kayıt muâmelâtıyla işğal edileceğine dair
72	3	06 Eylül 1915	Bursa Ziraat Mektebi’ne kayıt ve kabul ettirmek üzere livâ namına gönderileceğini yazdığımız dokuz efendi cuma günü gittikleri ve isimleri
72	3	06 Eylül 1915	Memleketimiz ulemasından Alaybey Medresesi müderrisi Doğanlarlı İsmail Hakkı Efendi çarşamba günü ahirete göçtüğüne dair
72	4	06 Eylül 1915	Turan İnâs Mektebi birinci muallimesi hanım müteverrimen vefat ettiğine dair
72	6	06 Eylül 1915	Balıkesir mekâtib-i ibtidâiyesine şehri hâlin yirmisinden gayesine kadar yeniden talebe kayıt ve kabul edileceği ve tedrisata eylülün ibtidasında mübâşeret olunacağı ilân olunur.
72	6-7	06 Eylül 1915	Balıkesir Mekteb-i Sultânîsî’nin kayıt muamelesine 15 Ağustos 331 tarihinde başlanacağından talimatnamenin mühim maddeleri ile kabulün şartlarına dair
72	8	06 Eylül 1915	Dârümuallimîn Tatbikat-ı İbtidâi Mektebi’nin sıbyan ve devre-i ülâ birinci ve ikinci sınıflarının açılması ve talebe kabul ilanı

73	2	13 Eylül 1915	Uhûd-ı atıkanın kaldırıldığı mübarek güne yine rastlayan perşembe akşamı Sultânî'de yeni bir [müsamere] tertip edilmiş olduğu,
73	3	13 Eylül 1915	Balya devre-i âliye muallimi Osman Nuri Efendi tarafından Balıkesir Dârulmuallimîninde teşkiline başlanılan Tarih-i Tabiî Müzesi için muhtelif dokuz parça maden numunesi hediye ve teberru edilmiş olduğu,
73	3	13 Eylül 1915	Bandırma İdadî Mektebinin muhtelif muallimliklerine atama ve tayinler
73	3-4	13 Eylül 1915	Muhtelif köy muallimliklerine atama ve tayinler
73	4	13 Eylül 1915	Eylül ibtidasında vazifesi başında bulunmayan muallimlerden kıstalyevm icrası
73	4	13 Eylül 1915	Merkez-i liva Hacı İlbey Numune Mektebi müdürü İbrahim Hilmi ve Gönen Numune müdürü Hüseyin Raci Efendiler becayiş edilmişlerdir.
73	4	13 Eylül 1915	Dârulmallimîn kitabet ve hesap memurluğuna Akhisar, Soma, Kırkağaç kazaları tahrir-i müsakkafât başkâtib-i sâbıkı Ali Vehbi Efendinin tayin olduğu,
73	4	13 Eylül 1915	Encümen-i Liva azasından Burhaniyeli Hoca Mehmed tarafından kaleme alınan "Kız Çocuklarının Tahsili" başlıklı yazı
74	1	20 Eylül 1915	Maarif Nezaret-i Celilesince liva Dârulmuallimîn muavin ve muallimliklerine atama ve tayinler
74	1	20 Eylül 1915	Kırımlılar Mektebi ile Hacı Mehmed Ağa Mektebi binaları şerâit-i sıhhiyeyi câmi' olmadığı cihetle Kırımlılar için Mirzabey Mahallesi'nde Kırımlı Mustafa Efendi'nin ve Hacı Mehmed Ağa için dahi Salahaddin Mahallesi'nde tahrirat kalemi başmüsevvidi İbrahim Fevzi Efendi'nin evleri istîfâc edildiği,
74	1	20 Eylül 1915	1 Eylül'den itibaren mekâtib-i ibtidâiyede derslere başlanmıştır. Numune Mektebi inşaatı dahi yakında hitam bularak orada da derslere mübaşeret edileceği,
74	1-2	20 Eylül 1915	Dersaadet Dârulmuallimîn muallimlerinden İsmail Hakkı Beyin konferansları hakkında
74	2	20 Eylül 1915	Maarif Nezâret-i Celilesinin 23 Ağustos Sene 331 tarihli telgrafnâmesi sûretidir: Mekâtib-İbtidâiyye-i Umûmiyye talimâtname-i cedîdi mucibince sultânî kısım-ı ibtidaîlerine yedi yaşından on altı yaşına kadar talebe alınabilir. Tafsilatı postadadır.
74	3-4	20 Eylül 1915	Yıldırım Bayezid Camii kürsü şeyhi A. Esad Efendinin kaleme aldığı "Zeyd Hazretleri" başlıklı makalesi
74	5-7	20 Eylül 1915	Maarif Müdürü Sabri Cemil Bey tarafından kaleme alınan "Kafkasya Yolunda" adlı piyes&oyun&tiyatro yazısı (1. Perde)
75	3	27 Eylül 1915	Balıkesir'in Mirzabey Mahallesi Yoğurtçu Cami-i şerifi imameti için tayin ilanı
75	3-5	27 Eylül 1915	Maarif Müdürü Sabri Cemil Bey tarafından kaleme alınan "Kafkasya Yolunda" adlı piyes&oyun&tiyatro yazısı (2. Perde)
76	1	04 Ekim 1915	Nüzhet Nebil tarafından kaleme alınan "Ne Gördüm? Muallimlerle Hasbihal" adlı makale
76	2-3	04 Ekim 1915	Muallim-i muhterem İsmail Hakkı Bey tarafından Balıkesir'de Sultânî Mektebinde iki konferans vermiş olup Dârulmuallimîn Tatbikat Mektebi muallimleri tarafından Konferansa dair notlar
76	3	04 Ekim 1915	Bandırma İdadisi Ulûm-i Diniye muallimliği maaşı Maarif Nezaret-i Celilesi'nin emri mucibince iki yüz kuruşa indirildiğine dair
76	3	04 Ekim 1915	Ayvalık'ta yapılacak mektebin inşaatına başlanılmıştır.
76	3	04 Ekim 1915	Bigadiç Mektebi için verilecek yirmi bin kuruş inşaat parasını almak üzere nahiye müdürü Tefvik Bey mutemet tayin olduğu,
76	3	04 Ekim 1915	Edremit'te İnas Mektebi ittihaz edilmek üzere yirmi bin kuruşla Doktor Mnaksa zevcesi Epsen'in hanesinin istimlâkine Liva Encümenince karar verilmiştir.
76	3	04 Ekim 1915	Fukara çocuklarına meccanen verilmek üzere İstanbul'dan celbedilen yeni elifbâ kitapları mekteplere gönderilmiştir.
76	3	04 Ekim 1915	Bütün mekâtib-i ibtidaiyede muallimler tarafından icra edilecek aşî amelîyatı için muktazî yüz neşter ile yüz adet ispirto lambası ve levazım-

			i sâiresi İdâre-i Husûsiye tarafından alınmak üzere geçenlerde sipariş edilmiştir.
76	3	04 Ekim 1915	İvrindi Mektebi için verilen inşaat parasını almak üzere nahiye belediye reisi Musa Efendi ve Giresun Mektebi parasını almak üzere dahi komisyon azasından İsmail Ağa mutemet tayin olunmuş ve inşaat paraları geçenlerde mahallerine gönderilmiştir.
76	3	04 Ekim 1915	Balikesir Sultanisine ait olan kadro başta olmak üzere muhtelif mekteplere idareci ve muallim tayinleri hakkında
76	3	04 Ekim 1915	Erdek'te inşa edilecek olan altı sınıflı İbtidai Mektebi'nin temel atılma resmi icra olunmuştur.
76	3	04 Ekim 1915	Bandırma, Erdek, Gönen mıntıkası tedarikat-ı ibtidai müfettişliğine Edirne Merkez İbtidâisi muallimlerinden Abdülmecid Sami Efendi tayin olunmuştur.
76	3	04 Ekim 1915	Sultanî ikinci müdürlüğünden açıkta kalan Ömer Fevzi Efendi'nin Bergama İdadisi Müdiriyyetine tayin olduğu İzmir gazetelerinde okunmuştur.
76	5	04 Ekim 1915	Dârümuallimîn'e mülhak Tatbikat Mektebinin sıbyan sınıfıyla devre-i üla birinci ve ikinci seneleri küşâd edilmiştir. Sıbyan sınıfına beş ve altı yaşındaki çocuklar, diğer sınıflara yedi ve sekiz yaşında olanlar ale'l-usul kayıt ve kabul olunurlar. Şerâit-i kabulü öğrenmek isteyenler Tatbikat Mektebi muallimliğine müracaat etmelidirler.
77	2-3	11 Ekim 1915	Nüzhet Nebil tarafından kaleme alınan "Ne İştittim? Muallimlerle Hasbihal" adlı makale
77	3-4	11 Ekim 1915	Muallim-i muhterem İsmail Hakkı Bey tarafından Balikesir'de Okuma Yurdunda vermiş olduğu Konferansa dair
77	5	11 Ekim 1915	Sultanî Müdürü Mehmed Safi Bey merkez-i livaya gelerek işe başlamıştır.
77	5	11 Ekim 1915	Balikesir'de derdest-i küşâd bulunan Ana Mektebine dört, beş ve altı yaşındaki erkek ve kız çocukları kabul edilecektir. Mektebe kayıt ve kabul olunacak çocukların tabip tarafından bi'l-muayene sârî hastalıklardan sâlim ve aşılı oldukları hakkında rapor ve şehadetnâme ile tezkire-i Osmâniyeleriyle birlikte Yeni Turan Mektebinde Ana Mektebi Muallimliğine müracaat eylemeleri evliyâ-yı etfâle ilan olunur.
78	1	18 Ekim 1915	Muallim-i muhterem İsmail Hakkı Bey tarafından Balikesir'de Okuma Yurdunda vermiş olduğu Konferansın devamı
78	3	18 Ekim 1915	Sultanî Mektebinde verilen müsamereler hasılatından münasip mikdarının askere giden muhacir ve kimsesiz talebenin zarurî masraflarının tehvinine medar olmak üzere tevzi' ve i'tâsı makam-ı âli-i mutasarrıfice münasip görülmüş olduğundan komisyonu marifetiyle talebe-i mûmâileyhimden otuz altına 1930 kuruş verildiğine dair
78	3-5	18 Ekim 1915	Maarif Müdürü Sabri Cemil Bey tarafından kaleme alınan "Kafkasya Yolunda" adlı piyes&oyun&tiyatro yazısı (Son Perde)
79	1	25 Ekim 1915	Erdek kazası dâhilinde tesisi kararlaştırılan Dârüleytam hakkında bazı tetkikatta bulunmak ve o havaliyi devir ve teftişe dair
79	1	25 Ekim 1915	Giresun nahiyesi merkezinde inşasına başlandığını yazdığımız Mektebi İbtidâiyenin resm-i küşâdı bayramın dördüncü cuma günü parlak bir surette icra edildiğine dair
79	1-2	25 Ekim 1915	Muallim-i Muhterem İsmail Hakkı Beyin okuma yurdunda verdiği "Maarif ve Terbiye" konferansının
80	1	01 Kasım 1915	Sabri Cemil tarafından çocuklara yönelik kaleme alınan bir manzume
80	4	01 Kasım 1915	Muallim-i Muhterem İsmail Hakkı Beyin okuma yurdunda verdiği "Maarif ve Terbiye" konferansının son kısmı
80	6	01 Kasım 1915	Kırımlılar Mektebi ile Darümuallimîn inşaatını temin etmek üzere Encümen-i Livâ azasından Hoca Mehmed, İshak Kemal, Nâfia Başmühendisi Ali Nihad, Maarif Müdürü Sabri Cemil, Belediye Reisi Vekili Rıza Bey Efendilerden mürekkep bir komisyon teşkil edilmiş ve mumaileyhimden Hoca Mehmed Bey Kırımlılar Mektebi ve İshak Kemal Bey dahi Darümuallimîn mutemetliğine tayin buyurulduğuna dair

80	6	01 Kasım 1915	Giresun Mektebi inşaatını temin ve ikmale muvaffak olan Müdür Rahmi Bey makam-ı âli-i cenâb-ı mutasarrıfince resmen takdir buyurulduğu
80	8	01 Kasım 1915	Balıkesir Sultanisinden alınmış olunan bir tasdiknamenin zayi olduğundan diğeri tarafından bulunduğu itibar edilmemesine dair bir ilân
81	1-2	08 Kasım 1915	Muallim-i Muhterem İsmail Hakkı Bey'in Sultani Bahçesinde Verdikleri "Milli Terbiye" Konferansının bir kısmı
81	5	08 Kasım 1915	Orman Ameliyat Mektebi Şerait-i kayıt ve kabulüne dair
81	6	08 Kasım 1915	Darülmuallimin tedrisatına bimennihi'l-kerim başlanmış olduğundan bu sene birinci sınıfa kaydedilmiş olan talebenin hemen mektepte ispat-ı vücut etmeleri ilân olunur.
15 KASIM 1915 TARİHİNDEKİ GAZETE SAYISI EKŞİKTİR.			
83	3	22 Kasım 1915	Korucu nahiyesi merkezinde inşa edilecek olan Mekteb-i İbtidaiye'nin pazartesi günü temel atılma resmi icra edileceğine dair
83	3	22 Kasım 1915	Tedrisat-ı İbtidaiye kanununun on beşinci madde-i muaddelesi mucibince ahaliye tarh olunan masarif-i mecburenin silah altında bulunan efrad-ı askeriye hakkında teciline geçenlerde Encümen-i Livâca karar verilmiştir.
83	3	22 Kasım 1915	Kepsut ve Sarnıç nahiyeleri merkezinde inşa edilecek olan altışar sınıflı mekteplerin inşaatına geçenlerde başlanarak, Kepsut için inşaat komisyonu azasından Hatib Hafız Mustafa Efendi ve Sarnıç için yine azasından Hacı İbrahim Ağa mutemet tayin edilmişlerdir.
83	3	22 Kasım 1915	İvrindi nahiyesi merkezinde inşası ikmal edilmek üzere olan muhteşem İbtidai Mektebinin "Evrenos Bey" namıyla tevessümüne Encümen-i Livâca karar verildiğine dair
83	3	22 Kasım 1915	Sultani Mektebinin izcileri -başlarında birinci müdürleri Vasfî Bey olduğu hâlde- perşembe günü Atnos karyesine kadar bir seyahat tertib ile cuma günü yine avdet eylemişlerdir.
83	4	22 Kasım 1915	Fırt nahiyesinin münhal olan Karapürçek karyesi hitabeti için Teşrinisaninin on beşinci günü müsabaka imtihanı icra edileceğinden talib olanların müracaatları lüzumu ilânı
83	7	22 Kasım 1915	Darülmuallimin'in yüz kuruş maaşlı sülüs rakabe ve iki yüz kuruş maaşlı Fransızca muallimlikleri münhal olduğundan talib olanların maarif dairesine müracaat eylemelerine dair ilân
84	1	29 Kasım 1915	Kepsut Cami-i Şerifi açılışına dair
84	2	29 Kasım 1915	Balya devre-i aliye Fikret mektebinde tesis edildiğini yazdığımız kütüphaneye ihda-yı asar eden zevatın esamisine dair
84	2-3	29 Kasım 1915	Meclis-i Umûmi-yi Livanın geçen sene yaptığı işler arasında en mühimlerinden ve faidelilerinden biri de Dersaadet'e gönderilecek ve Kâbile mektebine kabul edilecek talibelerin durumu ve haiz olması lazım gelen şerait hakkında
84	3	29 Kasım 1915	Muallim-i Muhterem İsmail Hakkı Bey'in Mekteb-i Sultani bahçesinde verdiği konferansın bir kısmı
85	1-2	6 Aralık 1915	Talim ve Terbiye hakkında "Az ve İyi" başlıklı bir yazı -Sabri Cemil-
85	2	6 Aralık 1915	Muallim-i Muhterem İsmail Hakkı Bey'in Mekteb-i Sultani bahçesinde verdiği konferansın bir kısmı
86	1-2	13 Aralık 1915	Muallim-i Muhterem İsmail Hakkı Bey'in Mekteb-i Sultani bahçesinde verdiği konferansın bir kısmı
86	4	13 Aralık 1915	Hademe Meaşatı konusuna dair
86	5-6	13 Aralık 1915	Kepsut'ta muhteşem bir cami-i şerifi inşa ettiren meclis-i umumi azasından Halil Rifat Beyin vefatına dair
86	6	13 Aralık 1915	Balyanın Fikret Mektebi içinde tesis edilen kütüphaneye yapılan teberrular
20 ARALIK 1915 TARİHİNDEKİ GAZETE SAYISI EKŞİKTİR.			
88	2	27 Aralık 1915	Ilıca Mektebi Baş muallim muavini Muhammed Niyazi Efendinin mekteb-i mezkurun intizam ve tedrisatında gösterdiği sa'y u gayret karşısında takdirname verildiğine dair

88	2	27 Aralık 1915	İzmit Sancağı Maarif müdüriyetine tayin buyurulduğunu yazdığımız Sabri Cemil Bey'in halefinin muvasalatına kadar ifa-yı vekalet etmesi Maarif Nezaret-i Celilesince tensib edildiği
88	2	27 Aralık 1915	Darülmualimin ulûm-i diniye muallimliğine fudala-yı memleketten Abdullah Es'ad, Hacı İlbeyi numune mektebi musiki muallimliğine mekteb-i mezkur müdür muavini Midhat, Sultani Mektebi terbiye-i bedeniye muallimliğine yine Numune Mektebi muallimlerinden Hilmi, Numune Mektebi Resim muallimliğine Hümayık Efendiler tayin buyurulduğu ve münhal olan Gölcük nahiyesi müdüriyetine Muhasebe-i Hususiye ikinci katibi Mustafa Efendi tayin edildiğine dair
88	3-5	27 Aralık 1915	Maarif Nezaretince resmen kabul edilen terbiyevi tenezzühe dair
89	1	03 Ocak 1916	İstiklal Bayramı Merasimine dair
89	3-4	03 Ocak 1916	Sabri Cemil'in "Mekteplerimizde Meskenet ve Çare-i İzalesi" adlı eğitime dair yazısı

Ek-2: Karesi gazetesinin ilk sayfasına bir örnek

EXTENDED ABSTRACT

This study aims to obtain information about the educational life of the period by scanning all the news published in Karesi newspaper, which was published as an official newspaper in Karesi province in 1915. For this purpose, document and archive scanning method was used. In the study, 296 news about education were identified and analysed by scanning the news published in Karesi Newspaper in 1915 (between 28 December 1914 and 3 January 1916). A total of 51 newspaper issues published between these dates were analysed and the findings were reflected in the study. Copies of 15 November and 20 December could not be reached. As a result of the research, the news was categorised and main and subheadings were formed.

When the 1915 Karesi Newspaper news is analysed, it is seen that news on a wide variety of issues related to education were published. When the news items are analysed, they are categorised under 7 main headings: Educational Institutions (School Affairs and Procedures), Educational Content and Methodology, Personnel Procedures, Non-Formal Religious Education, Administrative and Financial Affairs, Literature, and Miscellaneous (Other Issues).

In the difficult conditions of World War, I, it is seen that official business and transactions continued without interruption. As a matter of fact, on the one hand, the construction activities of the schools continued uninterruptedly, and on the other hand, the staffing of the schools continued without interruption. It is understood from the news that official affairs and procedures such as assignment and promotion procedures, examinations, enrolment conditions, rewards, dismissals, inspections, etc. were carried out with the seriousness of the state.

According to the data obtained, serious activities were carried out in the field of education in Karesi during this period. Teacher training schools such as Dârulmuallimîn and Dârulmuallimât were established, and significant progress was made in school construction activities throughout the province. Existing schools were revised and their qualifications were increased. These activities were carried out under the leadership of state officials and with the intense support of the public. In addition to schools, the study also devotes a chapter to mosque-based religious services as an institution of non-formal religious education. Appointments and appointments of mosque officials, activities within the mosque and religious services for the community are also evaluated in the study.

In addition to educational activities, various social and cultural activities are also carried out in schools. One of the most important of these activities are performances (müsamere). It is understood from the news reports that the performances were one of the important activities that supported public psychology. Moreover, since World War I was still ongoing, it was very important to keep the morale and motivation of the public at the highest level. It is seen in the news reports that poetry recitals, theatre performances, marches, and effective conferences were given by school students at the performances held with the participation of the public. Theatre teams formed by the students of Hacı İlbeyi Numune School and Karesi Sultani took an active role in the performances. In particular, the poems written by Sabri Cemil Bey, the Director of Education, were recited by the students in solos and choruses, and the plays "Bomb Hill" and "On the Caucasus Road", also written by him, were staged.

As a result, according to the findings obtained from the news in Karesi Newspaper during the years of World War I, it is seen that educational activities were carried out intensively in Karesi, modern education understanding was tried to be gained in education, efforts were made to modernise schools, and all these educational activities were supported by the public. In this context, the study contains important data on educational policies, educational institutions, educational activities and modern educational understanding in Karesi in 1915.